БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад Үнэн

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган.

№ 174 (Е699)
ИЮЛИИН 25
ПЯТНИЦА
1958 он

Сэн 20 мүнгэн

МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

1958 оной түрүүшын хахадай туршада СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд тухай

Жэлэй түрүүшын хахадта промышленностиин валовой продукци гаргаха түсэб 104 процентээр дүүргэгдээ гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Центральна Статистическэ управлениин мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ. 1957 оной түрүүшын хахадайхида орходоо СССР-тэ промышленна продукци 10 процентээр ехээр үйлэдбэригдөө. Валовой продукци гаргаха, мүн тэрэшэлэн олохон зүйлэй шухала продукци гаргаха хахад жэлэй түсэбые бүхы союзна республиканууд үлүүлэн дүүргээ. Арадай ажахын бүхы Совнархозууд, Сахалинай совнархозhоо бэшэниинь түсэбөө дүүргэhэн, үлүүлэн дүүргэжэ байна.

Промышленностиие, барилгые хүгжөөхэ хүрэнгын шэнэдхэн табигдаhан ашаар лэ промышленность саашадаа амжалтатайгаар хүгжөөгдэжэ байна гэжэ мэдээсэл дотор заагдана.

Арадай ажахын үндэhэ hуури болохо социалистическэ индустриин үргэлжэ хүгжэжэ байhаниинь, социалистическэ хүдөө ажахын эрид түргөөр дэбжээгдэжэ байhаниинь, совет ороной наука, культурын элитэ ехэ амжалта туйлаhаниинь, ажалшан арадай баян, культурна hайнаар ажаhуудаг боложо байhаниинь 1958 оной түрүүшын хахадта СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын дүнгүүд дотор элеэр харагдана гэжэ Центральна Статистическэ управлени тэмдэглэнэ.

Гүрэнэй промышленностиин зарим hалбаринуудта 1957 оной түрүүшын хахадайхитай сасуулбал валовой продукци гаргалгань иигэжэ дээшэлээ: хара, үнгэтэ металлургида—9 процентээр, түлишын, энергетическэ промышленностьда—... процентээр, машина бүтээдэг, металл болбосоруулдаг промышленностьда—14 процентээр, химическэ, резинэ хэдэг промышленностьда—... процентээр, барилгын материалнуудые бүтээдэг промышленностьда—26 процентээр, 1958 оной түрүүшын хахадта олохон зүйлэй промышленна продукци гаргаха түсэб болзорhоо урид дүүргэгдээ. Хүндэ промышленностьда олохон зүйлэй шухала продукци гаргаха жэлэй түрүүшын хахадай түсэб мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Үргэн хэрэглэлэй олохон зүйлэй шухала эд бараа гаргаха 1958 оной түрүүшын хахадай түсэб болзорhоо урид дүүргэгдэhэн байна.

Жэлэй түрүүшын хахадта 19 миллион 300 мянган тонно шэрэм, 27 миллион тонно булад, 21 миллион 100 мянган тонно прокат, 245 миллион тонно нүүрhэ, 54 миллион тонно нефть, 114 миллиард киловатт-час электроэнерги, 2800 электрическэ томо машина, 1 миллион 100 мянган электродвигатель, 109 мянган трактор, 15 миллион 900 мянган тонно цемент, 2 миллиард 900 миллион метр хлопчатобумажна бүд гэхэ мэтэ үйлэдбэрилэн гаргагдаа.

Колхозно байгуулалтые улам саашань бэхижүүлхэ, МТС-үүдые хубилгаха тушаа парти, правительствын бэелүүлжэ байгаа хэмжээябуулганууд колхозуудтахи таряашадай эдэбхи үүсхэлые ехээр дээшэлүүлээ. Энээнэй ашаар хабарай тарилга амжалтатайгаар үнгэргэгдөө, хабарай оройтожо ерэбэшье, ургамалнуудые тариха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. 1958 ондо 195 миллионhоо дээшэ талмайда хүдөө ажахын элдэб зүйлэй ургамал таригдаа. 1958 ондо тарилгын талмай үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал 1 миллион 500 мянган гектараар үргэдхэгдөө. Тарилгын hайнаар хэгдэhэнэй ашаар ороохо таряанай илангаяа ехээр абтадаг газарнуудта: Сибирьтэ, Казахстанда, Поволжьедо, тэрэшэлэн Хойто Кавказда, Украинада, мүн бусадшье районуудта хүдөө ажахын ургамалнуудhаа hайн ургаса хуряагдахаар хүлеэгдэжэ байна.

Колхозууд, совхозуудтахи ашаг шэмэ үгэдэг элдэб зүйлэй мал 1957 оной июлиин 1-нэйхидэ орходоо иигэжэ олошороо: эбэртэ бодо мал—4 миллион 500 мянган толгойгоор, гахай—3 миллион 300 мянган толгойгоор, хони, ямаа—8 миллион 300 мянган толгойгоор.

1958 оной түрүүшын хахадта гүрэндэ мяха, нооhо, үндэгэ тушааха, худалдаха түсэб нилээд үлүүлэн дүүргэгдээ.

1958 оной түрүүшын хахадта хүдөө ажахыда элдэб зүйлэй хүдөө ажахын машина үгтэhэн байна.

«Колхозно байгуулалтые улам саашань хүгжөөхэ, машинно-тракторна станцинуудые хубилгаха тухай» СССР-эй Верховно Соведэй баталан абаhан хуулиин ёhоор колхозуудай 65 процентнь байгша оной июлиин 1 хүрэтэр өөhэдтөө хэрэгтэй техникэ худалдажа абаhан байна.

Транспортнуудай диилэнхи олонхинь түсэбтэ даалгабаряа үлүүлэн дүүргээ.

Үнгэрhэн хахад жэлэй турша соо арадай ажахын бүхы hалбаринуудта шэнэ шэнэ предприятинууд баригдажа дүүрээд хүдэлжэ эхилбэ. Үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадайхитай сасуулбал хүндэ промышленностьда, хүнгэн, эдеэ хоолой промышленностьда хэгдэхэ капитальна барилгануудта мүнгэн зөөри нилээд ехээр hомологдоо.

СССР-эй арадай ажахыдахи хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай тоо үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадайхида орходоо 1958 оной түрүүшын хахадта 1 миллион хүнөөр олошороо.

Промышленностьдахи хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ 1957 оной түрүүшын хахадайхитай сасуулбал байгша оной түрүүшын хахадта 6 процентээр, барилгадахи хүдэлмэришэдэй ажалай бүтээсэ 10 процентээр дээшэлээ.

Совет арадай материальна ажана байдалые, культурна хэмжээень саашадань дээшэлүүлхын зорилгоор 1958 оной түрүүшын хахадай турша соо нилээд ехэ хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдэжэ үргэлжэлөө гэжэ мэдээсэл дотор заагдана. Промышленностьда ажалладаг хүдэлмэришэд, алба хаагшадай хүдэлмэриин үдэрэй сагынь улам хороогдожо үргэлжэлөө. Тиихэдээ хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай салин хүлhэниинь хороогдоогүй.

Советскэ Союзай хүн зон жэлэй түрүүшын хахадай турша соо 106 миллиард түхэригэй тэдхэмжэ, социальна страхованяар түлөөhэ, пенси, мүн бусадшье түлөөhэ, хүнгэлэлтэ абаhан байна. Энэнь 1957 оной түрүүшын хахадайхитай сасуулбал 6 процентээр ехэ болоно.

1958 оной түрүүшын хахадта розничо эд бараа наймаалха түсэб дүүргэгдээ. Гүрэнэй, кооперативна розничо худалдаа наймаанда 314 миллиард 500 миллион түхэригэй эд бараан худалдагдаа. Тиигэжэ 1957 оной түрүүшын хахадайхида орходоо 22 миллиард түхэригэй эд бараан ехээр наймаалагдаа.

Гүрэнэй, кооперативна худалдаа наймаанда үргэн хэрэглэлэй элдэб зүйлэй эд бараан нилээд ехээр худалдагдаhан байна.

Социалистическэ культурын бүхы hалбаринуудта амжалта туйлагдажа үргэлжэлөө. Эхин, долоон жэлэй, дунда hургуулинуудта hурадаг hурагшадай тоо, хүдэлмэришэн залуушуулай, хүдөөгэй залуушуулай, мүн ехэ наhатанай hургуулинуудые оруулалсан, үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадайхитай сасуулбал 500 мянган хүнөөр олошорбо. Дээдэ hургуулинууд, техникумүүд, тусхай дунда эрдэмэй бусадшье hургуулинууд энэ жэлдэ 830 мянга гаран залуу мэргэжэлтэдые бэлэдхэн гаргажа байна.

Эмнэлгын, санитарно-hэргылэлгын эмхи зургаанууд энэ жэлдэ олошоржо үргэлжэлөө. Эмнэлгын эмхи зургаанууд шэнэ шэнэ аппаратура, түхеэрэлгэнүүдтэй боложо байна.

Байрын гэрнүүд нилээд олоор ашаглалгада үгтэдэг болоо. Гүрэнэй түсэбөөр хараалагдаhан зөөрөөр 1958 оной түрүүшын хахадта 12 миллион дүрбэлжэн метр шахуу талмайтай гэр байра баригдажа, ашаглалгада үгтэhэн байна. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадайхида орходоо 2 миллион дүрбэлжэн метрээр ехэ болоно.

Хариин гүрэнүүдтэй экономическа холбоо барисаа улам бэхижэжэ үргэлжэлөө гэжэ мэдээсэл дотор заагдана. Машина, түхеэрэлгэнүүд хариин гүрэнүүдтэ нилээд олоор наймаалагдадаг болоhон байна.

Н. С. Хрущев, Д. Эйзенхауэр, Г. Макмиллан, Ш. де Голль болон Дж. Неру гэгшэд хоорондоо бэшэгүүдые абалсаба

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев США-гэй президент Д. Эйзенхауэртэ, Великобританиин премьер-министр Г. Макмилланда, Франциин Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ш. де Голльдо, Индиин премьер-министр Дж. Нерудэ июлиин 23-да бэшэгүүдые эльгээгээ. Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэхи байдалые зүбшэн хэлсэхын тулада правительствонуудай толгойлогшонорой зүблөөе Аюулгүйн Соведтэ зарлаха гэhэн дурадхалые Советскэ правительствын зүбшөөhэн тухай Н. С. Хрущев эдэ бэшэгүүд соогоо мэдүүлнэ.

Нүхэр Н. С. Хрущевой июлиин 19-дэ эльгээhэн бэшэгүүдтэ США-гэй президент, Великобританиин премьер-министр, Франциин Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ июлиин 22-то харюусахадаа, правительствын толгойлогшонорой зүблөөе Аюулгүйн Соведтэ зарлаха гэжэ дурадхаhан байна. «Танай ното соо заагдаhан зарим асуудалнуудые Аюулгүйн Совет мүнөө зүбшэн хэлсэжэ байна. Хэрбээ эб найрамдал тогтонижоруулхын тулада ондоо асуудалнуудые дары зүбшэн хэлсэхэ гэжэ танай гү, али бидэнэрэй тоолоо hаа, Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнуудые хэн хэмнайшье олошоруулжа болохо гээшэ.

Мүн Уставай үндэhөөр правительствын гэшүүд, тэрэ тоодо правительствын толгойлогшонор болон гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүд ООН-эй гэшүүн-гүрэнүүдые Аюулгүйн Соведтэ түлөөлжэ шадаха байна. Хэрбээ иимэ заседани бүгэдэндэ хэрэгтэй болоо hаань, США тэрээндэ хабаадаха» гэжэ Д. Эйзенхауэрэй эльгээhэн харюу соо хэлэгдэнэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Д. Эйзенхауэрэй энэ бэшэгтэнь июлиин 23-да харюусаха зуураа, иигэжэ бэшэнэ: «ямар шалтагаанhаа болоhо Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэ түгшүүрилтэ шанга, эб найрамдалда аюултай байдал тогтооб гэhэн асуудалые мүнөө бидэнэр зүбшэн хэлсэхые хүсэнэгүйбди. Эдэ бүхы асуудалнуудаар Советскэ правительствын hанамжа июлиин 19-дэ эльгээhэн минии бэшэг соо хэлэгдэhэн байха».

«Мүнөө бүхы дэлхэйн энхэ амгалан байдалда айхабтар шанга аюулай тохёолдоод байhан дээрэhээ арсалдаа тоосолдоо хэжэ, сагаа баража байнгүйгөөр, бүхэдэлхэйн дайнай болохо аюулые зайсуулхын тулада бүхы шухала хэмжээнүүдые яаралтай түргөөр абаха ёhотойбди» гэжэ Н. С. Хрущевой бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Эб найрамдал тогтонижоруулхын тулада яаралтай түргэн хэмжээнүүдые абаха шухала болоод байhыень хараадаа абан, правительствонуудай толгойлогшонорой хаанашье, хайшаншье гэжэ уулзаа hаань хамаагүй гэжэ Советскэ правительство тоолоо. Великобританиин премьер-министр г-н Макмиллан правительствын толгойлогшонорой зүблөөе Аюулгүйн Соведтэ үнгэргэхэ гэжэ дурадхаа. Энэ дурадхалыень Советскэ правительство зүйтэй дээрэ тоолоно. Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэхи шанга байдалые зөөлэрүүлхэ, гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай түгшүүрилые hуларуулха, тиигэжэ дэлхэй дээрэ энхэ тайбан байдал мандуулха хэрэгтэ туhа болохо зүб шиидхэбэри түргөөр абахын тулада правительствын толгойлогшонорой зүблөөн шадаал hаа ойрын сагта зарлагдаха ёhотой.

«Ходо хэлсэгдэжэ байдаг юрэнхы асуудалнуудай бэшэ, харин эб найрамдал тогтонижоруулха, аюулгүй байдал хангаха хэрэгтэ онсо шухала удхашанартай асуудалнуудай Аюулгүйн Соведтэ хэлсэгдэхээ байhан дээрэhээнь правительствын толгойлогшонорой зүблөөндэ Азиин асари томо орон болохо Индиие хабаадуулбал ехэ туhатай байха гэжэ бидэнэр тоолонобди. Индиие хадаа бүхы дэлхэй дээрэ энхэ амгалан байдал тогтоохын түлөө тэмсэдэг гүрэн гэжэ бүгэдэндэ мэдэрэгдээ бшуу» гэжэ Н. С. Хрущевой бэшэг соо хэлэгдэнэ.

Аюулгүйн Соведэй тусхай заседанида Великобританиин премьер-министрын, Франциин Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын, Индиин премьер-министрын, США-гэй президентын өөhэдөө хабаадалсаха гэжэ зүбшөөлөө үгөө хадань, Советскэ Союзай зүгhөө СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ энэ заседанида хабаадалсаха гэжэ бэшэг соо хэлэгдэнэ. Дурсагдаhан 5 гүрэнэй правительствын толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэхэ Аюулгүйн Соведэй заседанида тусхай араб гүрэнүүдэй правительствонууд хабаадуулагдаха ёhотой.

Аюулгүйн Соведэй энэ заседаниие Нью-Йоркдо июлиин 28-да эхилхэ гэжэ Советскэ правительство дурадхаба.

(ТАСС).

Советскэ Союзай, Австриин түлөөлэгшэд Кремльдэ хэлсээ хэжэ дүүргээ

Советскэ Союзай, Австриин түлөөлэгшэдэй хоорондо Кремльдэ июлиин 23-да хэлсээн боложо үргэлжэлөө.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшонор А. И. Микоян, А. Н. Косыгин, мүн бусад хүнүүд советскэ талаhаа хэлсээндэ хабаадалсаба.

Австриин талаhаа хэлсээндэ иимэ хүнүүд хабаадалсаhан байна: федеральна канцлер Юлиус Рааб, вице-канцлер Бруно Питтерман, гадаадын хэрэгүүдэй федеральна министр Леопольд Фигль, мүн бусад хүнүүд хабаадалсаа.

Советскэ Союзай, Австриин хоорондохи харилсаае саашадань hайжаруулха тухай асуудалнуудые хоёр талануud зүбшэн хэлсэжэ үргэлжэлөө. Уласхоорондын байдал тушаа зарим асуудалнууд мүн лэ зүбшэн хэлсэгдэhэн байна.

Хоёр талануудай хэhэн хэлсээн hайнаар дүүрээ. (ТАСС).

Австриин правительственна делегаци Москвада ерээд байна

Австриин делегациин гэшүүд июлиин 23-да Кремльдэ орожо харанайнгаа hүүлээр хүдөө ажахын Бүхэсоюзна, промышленна выставкэнүүдые хараа.

Австриин Республикаhаа СССР-тэ байдаг онсо, бүрин эрхэтэ элшэн сайд Норберт Бишофф Австриин правительственна делегациин Москвада ерээд байhанай дашарамда хүнүүдые сайлуулаа.

Обедэй болоходо делегациие толгойлогшо — федеральна канцлер Юлиус Рааб, мүн делегациин бусадшье гэшүүд байлсаба.

Обедтэ советскэ талаhаа А. И. Микоян, Н. С. Хрущев, А. Н. Косыгин, мүн бусад хүнүүд байлсаhан байна.

Федеральна канцлер Юлиус Рааб, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев обедэй болохо үедэ хани ёhоной үгэнүүдые хэлээ.

Австриин Республикаhаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Норберт Бишофф Австриин правительственна делегациин Москвада ерээд байhанайнь дашарамда үдэшэлэн уулзалга эмхидхээ. (ТАСС).

Республикын колхоз, совхозуудай сабшалан дээрэhээ

Үбhэшэд урмашуулагдана

Ниитын малай ашаг шэмые дээшэлүүлхын түлөө манай Лазогой нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд ехэхэн оролдолго гаргана. Тиихэ зууралаа ерэхэ үбэлжэлгэдэ малаа үбhэ тэжээлээр хүсэд хангаха талаар хэмжээ абана. Үбhэ хуряалгын яаралтай хүдэлмэриин үедэ нуга сабшалан дээрэ колхознигууд үбгэн залуугүй гаранхай.

Энэ жэлдэ колхознай 9540 центнер үбhэ хуряажа абаха зорилготой. Тэрэнээ бэелүүлхын хойноhоо тэмсэжэ, артелиин дүрбэдэхи комплексно бригадынхид үбhэ хуряалгаяа бултанhаа урид эхилээ. Энэ бригадада үбhэ хуряаха тусхай гурбан звено эмхидхэгдэнхэй. Үбhэ ногооной ургаса муу бэшэ.

Тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ гар хажууршад М. Викторова, Т. Месяцева, Е. Месяцева, М. Батышева, А. Кобунова, Ф. Белоусов, В. Тунгусова үдэрэйнгөө даабариие 140—150 процент хүрэтэр дүүргэнэ. Морин косилкашад И. Е. Батышев, С. К. Будрин гэгшэд үдэр бүриингөө даабариие үлүүлэн дүүргэжэ, hайн шанартайгаар хүдэлнэ.

Дүрбэдэхи бригадынхид хэдэхэн үдэрэй туршада 98 гектар сабшажа, 20 гектар дээрэhээ 210 центнер hайн шанартай үбhэ соможо абаhан байна.

Үбhэ хуряалгын хүдэлмэриие урагшатайгаар ябуулхын тула колхозой бригада, звенонуудай хоорондо социалистическэ мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Мүрысөөндэ Михаил Тунгусовай даадаг звено түрүүлжэ ябана, Энэ звеногой гэшүүд 100 центнер үбhэ сомоод байна.

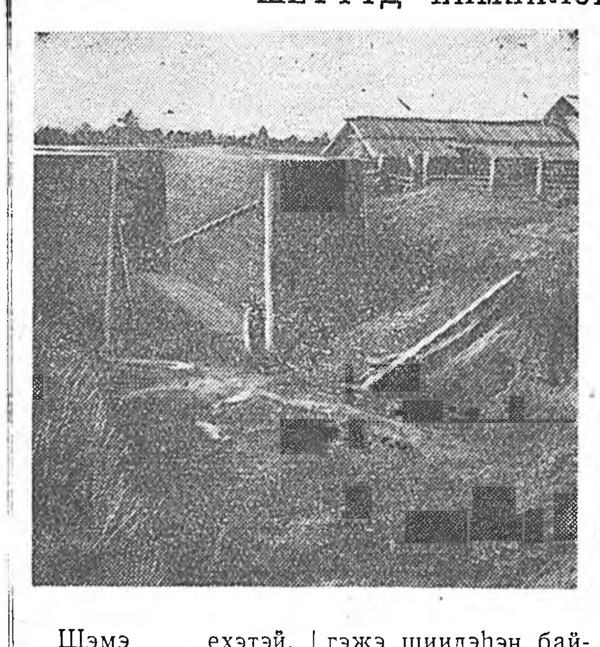
Үбhэшэдые урмашуулхын түлөө колхозой правлени нэмэлтэ түлбэри тогтоогоо. Үбhэшэд хараалhан түсэбөө дүүргэбэл, hурилhэн үбhэнэйнгөө 10 процентые абаха юм. Социалистическэ мүрысөөндэ түрүүлэгшэдтэ мүнгэн шан барюулагдана.

Энэ жэлдэ манай колхозой гэшүүд ниитын малые үбhэ тэжээлээр хүсэд хангаха бүхы арга боломжотой, хангахашье байхань лабтай.

Г. Алимасов.

Прибайкальска аймаг.

ШЕФҮҮД ХАМhАЛСАНА

Шэмэ ехэтэй, үнеэдтэ hү ехээр оруулдаг силос мүртэйгөөр даража абадаггүй байhанай гэмээр Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз hая болотор hү hаалгаараа Яруунынгаа аймаг соо гээгдэжэ ябадаг байhан юм. Энэ дутагдалаа усадхажа, ойрын хэдэхэн жэл соо малайнгаа ашаг шэмые 2—3 дахин дээшэлүүлхэ гэжэ шиидэhэн Исингын колхознигууд урданайхидаа орходоо 7—8 дахин ехэ силос дарадаг болохо гэжэ шиидэhэн байна. Мүнөө жэлдэ хамта 5640 тонно гэхэ гү, али үнеэн бүхэндэ 8 тонно силос дараха гэжэ шиидхэгдээ.

Тиигээд иимэ ехэ зорилго урдаа табяад байхадамнай хамhалсыт гэжэ колхозые шефтээ абаhан машина бүтээлгын заводой хүдэлмэришэдтэ эндэхид хандаhан байна.

— Заводойхид тэдэнэй гуйлтые хангажа, 26 хүнhөө бүридэhэн бригада эльгээгээ. Бригадада барагсаан залуу хүбүүд. Тэдэнэр 200 тонныя багтаамжатай силосэй нэгэ нүхэ шулуугаар ханалжа, hүүлээрнь цементээр жэгдэлээ. Тиигээд мүнөө хоёр таhалгатай 400 тонныя силосэй нэгэ ехэ нүхэ шулуугаар ханалжа, цементээр жэгдэлжэ байна.

— Август hарын гаратар энэ нүхэеэ ханалжа дүүргэхээр үгэеэ үгэhэн зомди. Хэлэhэн үгэдөө хүрэхын түлөө шангаханаар ажаллагдажа байна. Августын нэгэн болотор дүүргэхэшье байхабди,— гэжэ энэ бригадые хүтэлбэрилжэ байhан мастер Михаил Ефимович Пескунов хөөрэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. Бэлэн болоhон 200 тонныя силосэй нүхэн. 2. Туhалхаяа ерэhэн хүдэлмэришэд 400 тонныя багтаха силосэй нүхэ ханалхаяа машинаар шулуу асараад, буулгажа байна.

Д. Цыренжаповай фототекст.

Зунай һарануудта үнеэн бүриһөө 850 литр һү һааха уялгаяа дүүргэхын түлөө тэмсэе!

☆☆☆

Тамасаанай гүүртэдэ

Түргэн урасхалта Зэдэ голые моръёороо оймуулжа, баруун эрьедэнь гарамсаараа хүдөөгэй харгыгаар соёргон, «Победа» колхозой һүнэй-товарна түрүү фермэдэ үдэшын 9 сагай боложо байхада хүрэжэ ерэбэбди. Энэ фермын зунай үедэ байрладаг Тамасаан нютаг үндэр хадануудтай, горхоной хажуугаар ургаһан үдхэн бургааһатай. Тугалай бэлшэхэ ехэ гэгшын хорёо (тээлниг) горхоной зүүн эрьеэр зубшан, хуһата ой руу орошоно.

Нэгэ хэды ябаад байхадамнай малшадай байха шэнэхэн гэрнүүд жэрылдэн харагдаба. Тээ саанахана малай ехэ дал тобойно. Газаа талаһаа извёсткоор будагдаһан гэрһээ һүнэй машинын хүнхинэхэ абяан дуулдана.

Һаалишад үнеэдээ һаажа эхилэнхэй. Тугал, үнеэдэй мөөрэлдөөн, малшадай бэе бэеэ ооголхо абяан үндэр хадын ташаланда сууряатан зэдэлнэ.

— Зай, Мария, ухаагшаншни хэр ехэ һү мүнөөдэр үгэбэб,—гэжэ колхозой зоотехник Николай Иванович Быченко шуран шадамараар хүдэлмэрилжэ байһан нэгэ залуухан һаалишанай хажууда ерэжэ асууна.

— Һайн даа, хоёр хүнэг халима һагааб,—гээд һаалишан Мария урматайгаар энеэбхилэн,—үсэгэлдэр ухаагшанһаа 12 литр һаагаа һэм, мүнөө 13 литр.

— Болохол гээшэл даа. Июль һара соо һү һаалгаяа нилээд дээшэлүүлхэшни бэзэ?

— Хоёр дахин дээшэлүүлхэ зорилготойгоор ажаллажа байнаб. Хэр һаагдаха юм даа.

—Һаахал байхаш. Малдаа эдюулхэ хужар, дабһа, холимог тэжээл гэхэ мэтэ элбэгтэйшье һаа, үнеэдэйнгээ хойноһоо үшөөл һайнаар харууһалха хэрэгтэй,—гээд зоотехник үргэлжэлүүлнэ. Үнеэдээ сэбэрлэжэ, дэлэнгыень уһаар угаажа, һайтар массаж хэлгые тооногүйбди. Энэмнай ехэл муу гээшэ.

— Николай Иванович, зүб хэлэнэт. Би һаахынгаа урда тээ, мүн һаажа дүүргээд, дэлэндэнь массаж хэдэг болобошье, үнэхөөрөө дэлэнгыень угаадаггүйб, гансал хуурай бүдөөр арилгаад лэ орхижорхидогби,—гэжэ Мария бэеэ зэмэтэйдэ тоолон, аргаахан хэлэнэ.

— Зоотехническэ аргануудаа заримдаа мартахаяа болибол, һайн байгаа,—гэжэ хэлээд, зоотехник ондоо һаалишад тээшэ ошобо.

Тииһээр байтар наранайшье гэрэл хадын саагуур хоргодон, үдэшын бүрэг бараг болоно. Тэрэ үедэ Мария һүүлшынгээ үнеэ һаагаад, тоо бүридхэгшэ эхэнэрэй ойро ошожо, данса руунь харахадань «Бадмаева Мария—180» гэжэ бэшэгдэнхэй байба. Тиихэдэнь Мария нэгэ бага энеэбхилэн татаад: «Аһаа, энэ үдэр үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 16 литр һү һаабаб, байза даа—нэгэ хэды хоногһоо 20 литртэ хүргэхэ байхаб» гэжэ дотороо бодоно хэбэртэй.

Мария Бадмаева һаалишан болоһоор оройдоол хоёр һара хахад боложо байгаа юм. Энээнһээ урда тугалшан, тоо бүридхэгшэ, дал арилгагшаар хүдэлдэг байгаа. Хоёр хахад һарын саана колхозой эрхим һаалишан Ханда Халзанова хүндөөр үбшэлжэ, бэеэ эмнүүлхэ ёһотой болоһон юм. Теэд тэрэнэй һаадаг үнеэдые даажа абаха хүн нэгэ хэды үдэр соо олдобогүй. Сугтаа хүдэлдэг Хандынгаа үбшэлшэһэнэй һүүлээр үнеэдэйнь эзэгүй үлэшэхэдэ ехэл һанаата боложо ябаһан Мария «Намда Хандын үнеэдые даалгагты» гэжэ колхозойнгоо правленидэ мэдүүлбэ. Энэ мэдүүлгэнь колхозой правлени, партийна организацида һайшаагдажа, Мария 15 үнеэ даажа абаа һэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо нүхэрэйнгөө үнеэдые даажа абаад, һаажа байһан һүень доошолуулхагүйн тула нилээд ехэ оролдолго гаргаа. Сугтаа хүдэлдэг түрүү дүй дүршэлтэй һаалишад Ханда Абидуева, Чимит Гомбоеваһаа мэдэхэгүй юумэеэ һуража абадаг, тэдэнэй ажалые һажаадаг байгаа. Мүн дүршэлтэй һаалишадшье залуу нүхэрэйнгээ элдэб асуудалда дуратайгаар харюусадаг, энэ тэрэ юумэнүүдые заабаришалжа үгэдэг һэн. Тииһээр байтараа Мария өөрөөшье үнеэ һаахадаа дүршэлтэй боложо, «энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2.300 литр һү һаахаб» гэһэн уялга абаад, һү һаалгаяа нэмээжэ эхилбэ.

Зунай һарануудта үнеэн бүриһөө 850 литр һү һаая гэһэн мухаршэбэрэйхидэй уряада харюу болгон, Мария Бадмаева, мүн фермын бусад һаалишад эдэ үдэрнүүдтэ һү һаалгаяа нилээд дээшэлүүлжэ байнхай. Мария Бадмаева суута һаалишан Ханда Халзанова хоёрой үнеэн бүриһөө июлиин 1 болотор хамта дээрээ 1108 литр һүн абтаа. Тиихэдэнь аймаг соогоо суутай һаалишад Чимит Гомбоева—1025 литр, Ханда Абидуева—1014 литр һү үнеэн бүриһөө һааһан байна.

Энэ гүүртын һаалишад хайшан гэхэдээ иимэ ехэ һү һаана гээшэб? Хэнэйшье мэдэхээр, үнеэд ганса эдиһээрээ бэшэ, харин һаалишадай оролдолгын ашаар ашаг шэмэеэ үгэдэг гээшэ. Эгээл тиимэһээ энээниие һайса мэдэдэг һаалишад үнеэдээ шадажа эдеэлүүлхэһээ гадна, ажалдаа ехэ шударгыгаар хүдэлдэг юм. Тэдэнэр малаа эдеэлүүлхэдээ үнеэдэйнгээ бэеын шадалаар, ашаг шэмэ үгэлгын хэмжээгээр зоотехнигэй табиһан тусхай рационой ёһоор үнеэдээ эдеэлүүлнэ. Жэшээлхэдэ, мүнөө зунай үедэ һүтэй нэгэ үнеэндэ 2,5 килограмм холимол тэжээл, 40—50 грамм хужар, дабһа үдэр бүри үгэдэг байна. Гадна, эндэхи һаалишад мал адуулагшатайгаа хамта үдэр бүри үнеэдээ бэлшээлсэжэ ябахадаа тэдэнээ саг сагтань уһалдаг юм. Тиигээд үнеэдээ үдэшэ, үглөөнь нэгэ хэмдэ һаажа гуримшуулхые оролдодог, һаахынгаа урда тээ дэлэнгынь һайса нидхэржэ, массаж хэдэг байна.

— Мүнөө жэлдэ хэды шэнээн һү һаахатнайб, хэнтэй мүрысэнэт?—гэжэ Ханда Абидуеваһаа асуухада:

— Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бухэнһөө 1600 литр һү һаагаа һэмби. Энэ жэлдэ 2300 литр һү һааха зорилготойб, уялгаяа дүүргэхын тула дүүрэн арга боломжо намда бии,—гэжэ хэлэбэ.

«Ажал дээрээ уялга абабал, хэрэг дээрэнь дүүргэ» гэһэн сэсэн үгын ёһоор, Тамасаанай гүүртын һаалишадай һанаһанаа бэелүүлхэ, зориһоноо хүсэхэ байһандань эгигэмээр.

Түрүү һаалишадай оролдолгын ашаар Закаменай аймагай «Победа» колхоз июлиин 1-нэй дүнгөөр һү һааха, гүрэндөө тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые 164 процент дүүргээ. Тиигэжэ энэ жэлэй 6 һара соо нёдондо жэлэй энэ үеынхидэ орходоо һү һаалгаяа 1,4 дахин дээшэлүүлээ.

Ш. Бакшеев.

☆

Мүрысөөн улам дэлгэрнэ

Ленинскэ комсомолой 40 жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө социалистическэ мүрысөөн Кударын колхозуудай комсомол-залуушуулай фермэнүүдэй дунда үдэр ерэхэ бүри үргэнөөр дэлгэрнэ. Комсомолой һайндэрэй хүндэлэлдэ аймагай залуушуул дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаһан байха юм.

Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой залуу малшад үнгэрһэн жэлдэ һаамхай үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааһан һаа, энэ жэлдэ өөһэдынгөө арга боломжонуудые хараада абан, үнеэн бүриһөө 2100 литр һү һаахаар шиидэһэн байна.

Хэлэһэн үгэдөө заатагүй хүрэхын тула тэдэнэр эдэ үдэрнүүдтэ эршэ зоригтойгоор ажаллажа, бүри һайн дүнгүүдые туйлана. Тиигэжэ эндэхи комсомолшууд жэлэй эхинһээ хойшо үнеэн бүриһөө 838 литр һү һааба. Энэнь нёдондоной энэ үеынхидэ орходоо 215 литрээр ехэ болоно.

Илангаяа һаалишан Д. Дампилова, Б. Батуева гэгшэд ехэ амжалта туйлаа.

Ленинэй болон Ждановай нэрэмжэтэ колхозой комсомол-залуушуулай фермэнүүд хоорондоо үсэд шангаар мүрысэнэ. Ждановайхид жэлэй эхинһээ хойшо 864 литр һү үнеэн бүриһөө һаажа, ВЛКСМ-эй айкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ.

Мүн «40 лет Октября», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой 2-дохи фермынхид муу бэшээр ажаллажа, һү һаалгые нилээд дээшэлүүлээ. Эдэ бүгэдэ амжалта миин туйлагдаагүй. Үнгэрһэн 1957 ондо манай аймагай комсомол-залуушуулай звенонууд малай тэжээл бэлдэхэ, кукуруза ургуулха талаар нилээдгүй хүдэлмэри хэһэн байгаа. Энээнние нимэ жэшээгээр харуулжа болоно. «Путь Октября» колхозой кукуруза ургуулха звено 42 га талмайн гектар бүриһөө 220 центнер ургаса хуряажа, звено даагша комсомол С. Максимов энэ жэлдэ ВСХВ-дэ ошохо эрхэ олоһон, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаһан байна. «Путь к коммунизму» колхозой хэдэн комсомолшууд кукурузын һайн ургаса хуряажа, ВЛКСМ-эй ЦК-гэй Хүндэлэлэй грамотада хүртэһэн байха юм.

Энэ жэлдэшье ниитын малые хүсэд хүрэхэ тэжээлээр хангахын тула ехэхэн оролдолго гарганабди. Аймаг дотор кукуруза ургуулха комсомол-залуушуулай 8 звено эмхидхэгдэжэ, гектарһаа 300 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряаха уялга абаад, ажаллажа байна.

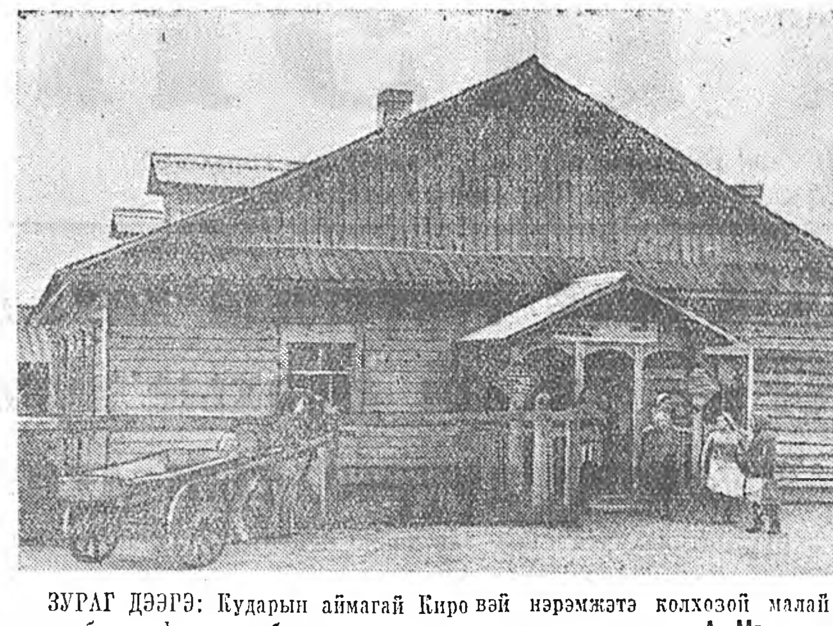
Г. Цыбиков, ВЛКСМ-эй айкомой секретарь.

Ахын эрхим һаалишан

Бадма Убушеева Ахын аймагай «Коммунизм» колхоздо арба гаран жэлдэ таһалгаряагүй һаалишанаар ажаллана. Нүхэр Убушеева даажа абаһан харюусалгата ажалдаа жэшээтэ һайнаар хандадаг, үнэн шударгы ажалаараа суурхуулдаг. Ажахын энэ жэлдэ 16 хайнаг vүлтэрэй үнеэн бүриһөө 240 литр һү һаажа, аймагайнгаа һаалишадай мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлбэ.

П. Жужаев.

ГУРБАН ЖЭЛЭЙ СОЁЛОЙ ДОБТОЛГО ЭМХИДХЭЕ!

ЗУРАГ ДЭЭГЭ: Кударын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой малай дээрэ баригдаһан культбазын шэнэ гэр. А. Мантаевай фо

Кино ходо харуулжа байха хэрэгт

Хүдөө нютагаархид гол түлэб мал ажал эрхилдэг гээшэ. Тиимэһээ колхоз, совхозуудай отара, гүүртэнүүд бэе бэеһээ холо байдаг. Тэндэнь хүсэд һайн культбаза, улаан булангууд үшөөл хомор. Тиигэбэшье тэндэхи малшад нютаг оронойнгоо һониниие дуулаха, зүжэг, кино хараха хүсэлтэй. Мүнөө соёлой добтолгын үедэ ажалшадта кино харуулга бүри һайжарха ёһотой.

Холын гүүртэ, отарануудта киное аюулгүйгөөр харуулжа боломоор байра үгы шахуу байдаг. Тиимэһээ тэндэ дүрэдэггүй, нарин плёнкотой кино харуулхада угаа таарамжатай, харуулагдадагшье гээшэ. Энээнэй һайн талань юун бэ гэхэдэ, иимэ кино нэгэл таһалдалтайгаар харуулагдана, почтоор ябуулдаг гаргашань бага, галда шатадаггүй юм.

Гэбэшье, нарин плёнкотой кино тоодоггүй, тэрээндэ хайша хэрэгээр хандадаг ушарнууд үсөөн бэш ралдана. Һүүлэй үедэ нарин ко дээрэ кинофильмнүүд үс буулгагдана, киножурналнууд үнгэтэ кинофильмнүүл үгы ш Зарим киномеханигууд һал ажаллажа, кинокартиные б һоонь урид муудуулна, эхин, лыень таһална, саг сагтань са ябуулангүй, график эбдэнэ, нэй эсэстэ фильмын үдхые хонь заримдаа бэрхэтэй боло

Нарин плёнкотой кино райнгаа талаар ургэн плёнкото һоһоо дутадаггүй юм, эли то абяанииншье һайн байдаг.

Техническэ харууһалгые наар хэжэ, киномеханигууд плёнкотой кино хүдөө ажал шанартайгаар харуулха зэрг

П. Банзаракцаев, Ивол аймагай Харганаагай хүд клубай киномехан

Болбосон түхэлтэй болоно

Шахтёрнуудай город Гусиноозерск жэлһээ жэлдэ болбосон түхэлтэй болоно. Энэ жэлдэ 1432 дүрбэлжэн метр талмайтай 3 гэрнүүд ашаглалгада үгтэжэ, 60 гаран бүлэ шэнэ байрануудта оробо. Энээнһээ гадна һүнэй завод, гараж гэхэ мэтэ баригдаа.

Эндэхи барилгашад 1958 ондо 3700 дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра барихаар уялга абанхай. Нүхэд Ветошников, Ануфриев гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг шулуушадай, Кутаевай даадаг шэрдэгшэ-штукатурщигуудай бригаданууд даабаряа 120—140 процент дүүргэнэ. Мүн шулуушан А. Игумнов, штукатур С. Ольхонович, модошохан К. Попов һайнаар ажалла

Городые ногооруулха хэрэгт харал ехээр хандуулагдаа. С лиг тарилгын 10 хоног үнгэрг һэн байгаа. Тиихэдэ городой ниитэ энээндэ хабаадалсажа, уляангир, 1700 һөөг, 100 гаран мэстэ модо һуулгаһан байха Городой баруун хажууда, Зага голой эрьедэ амаралтын парк ригдаа.

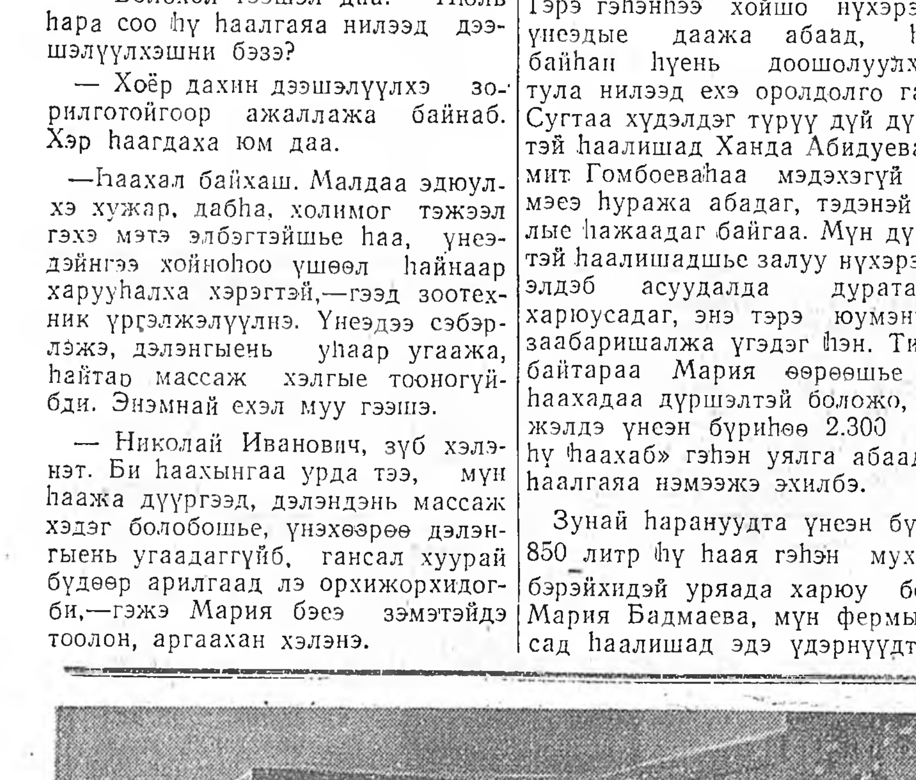
Хэдэн жэлэй саана һуулгагд городой сэсэрлиг үргэдхэг байнхай. Шахтёрнууд ажалай һүүлээр эндэ ерэжэ амарна.

П. Скрипки

Клубай ажал һайжараа

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, республикын соёл культурын эмхи зургаанууд һүүлэй жэлнүүдтэ яһала ехэ амжалта туйлаа. Холын Курумканай аймагай Кировэй нэрэмжэтэ томодхогдоһон колхозой клубшье ажалаа нилээдгүй һайжаруулһан байна. Колхозой правлени, партийна организаци, Гааргын сомоной Совет клубай хүдэлмэридэ туһална. Энэ жэлдэ хүдөөгэй клубай дэргэдэхи уранһайханай бүлгэм 16 кон табинхай. Өөрынгөө хүршэ ко зууд болохо Дыренэй сомоной нинэй нэрэмжэтэ колхоздо, Ба жанай РТС-тэ, Гааргын арша концерт һүүлэй үедэ тэдэ хару Энэ бүлгэм 28 хүнһөө бүридэ Дуушад Владимир Сагалаев, Л Сагалаева, Тамара Доржиева, ролюбий Ширеторов болон б эдэнэй тоодо оролсоно.

Д. Гулгено

Хитадай Арадай Республикада туршалгын атомна реактор циклотрон хоёр баригдажа дүүрэбэ. Энэ барилга Советскэ Союзай туһаламжаар хэгдээ. Зураг дээрэ: атомна реакторые хүдэлгэдэг центральна пульт соо. ТАСС-эй фотохроника.

ХИТАДАЙ АРАДАЙ СОЁЛ КУЛЬТУРЫН АМЖАЛТА

Хитадай арадай революциин илалта 600 миллион хитад арадай зохёон байгуулхы хүсые бадаруулха хизаарлашагүй ехэ арга боломжо олгоо. Хитад арад коммунистическэ партиингаа хүтэлбэреэр ябажа, шэнэ социалистическэ ажабайдал байгуулхын, ажалшадай байра байдал һайжаруулхын, соёл культурыень дээшэлүүлхын, научно-техническэ болон үйлэдбэриин мэргэжэлтэдые бэлэдхэхын, эрдэм ухаа, соёл культура һалбаран бадаруулхын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрүүлһэн байна.

Энэ зорилгые шиидхэхэ гээшэ тиимэ хүнгэн бэшэ байгаа. Урдань феодальна, колониальна шахуу байһан Хитадай ажалшад эрдэмтэй болохо аргагүй байгаа һэн. Ороной арад зоной 80 гаран процентнь үзэг бэшэг мэдэхэгүй байгаа. Наука болон культура олониитэ арадтай холбоо барисаагүй, помещик, буржуазиин аша туһада алба хэдэг байгаа һэн.

Хитадта эзэрхэжэ байһан гадаадын империалистнууд наука болон соёл культурын хүгжэлтэдэ али болохоор һаад тойбо ушаруулдаг байгаа. Хитадай иимэ гээгдэнги байхадань, олон миллион зониие дарлахадань, туйлай ехэ байгаалиин баялигые эдлэхэдэнь империалистнуудта хилбар бэлэн байгаа бшуу.

Хитадай Арадай Республикын тогтоһонһоо хойшо 9 шахуу жэл үнгэрөө. Хитад арад энэ түүхэтэ богонихон болзор соо социалистическэ байгуулалтын бүхы һалбаринуудта шиидхэхы ехэ илалта туйлаһан байна. Оронoo индустриализацилха үндэһэ һуури табигдаа, хүдөө ажахы социалистическэ кооперациин замда бата бэхеэр гараа, культурна революци амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна.

Һаяшаг болоһон Хитадай Коммунистическэ партиин Бүхэхитадай VIII съездын 2-дохи сесси орон дотороо техническэ болон культурна революци бэелүүлхэ гэһэн уряа гаргаа. Культурна революциин зорилго хадаа экономическа байгуулалтын хүгжэлтэтэй нягта холбоотой юм. Үзэг бэшэг мэдэхэгүй ябадалые усадхаха, бүгэдэниитын эхин һуралсал бэелүүлхэ, һургуулинуудые, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудые олошоруулха, бага яһатаниие өөрын үзэг бэшэгтэй болгохо, хитад иероглифуудые хубилгаха, ариг сэбэр байхын түлөө тэмсэхэ, социалистическэ литература болон искусство хүгжөөхэ, хүдэлмэришэн ангиин зэргэдэ жагсаха оломиллион интеллигентнэрые олоор бэлэдхэхэ гээшэ культурна революциин гол шухала зорилгонууд мүн.

Хитадта үзэг бэшэг мэдэхэгүйшүүлые эрдэм номдо һургахын түлөө тэмсэлдэ бүхы арад эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада 30 гаран миллион хүн үзэг бэшэгтэ һураа. Мүнөө 77 миллион 500 мянган ажалшад үзэг бэшэгтэ һураха курсада ябажа байна.

Мүнөө Хитадай Арадай Республикада элдэб янзын һургуулинууд айхабтар олоор нээгдэнхэй. Тэдэндэ 150 миллион гаран хүн һурадаг байха юм.

67 миллион гаран үхибүүд эхин һургуулинуудта һурана. Бүхы орон доторнь 500 мянга гаран эхин һургуули бии. Энэнь 1949 онойхидо орходоо 2,5 дахин олон болоно.

Орон дотор 7 мянга шахуу дунда һургуули бии. Тэдээндэ 6 миллион шахуу хүн һурана. Энэнь революциин урда тээхидэ орходоо 4 дахин олон юм.

Орон дотор 229 дээдэ һургуули, 1353 техникум бии юм. Эдэ һургуули, техникумүүдтэ 1,2 миллион шахуу студентнэр һуралсана. Тэдэ һургуулинуудһаа олон янзын мэргэжэлтэд бэлэдхэн гаргагдана. Нэгэдэхи табанжэлэй туршада (1953—1957 онуудта) Хитадай дээдэ һургуулинуудые 280 мянган студентнэр дүүргэжэ гараа. Энэнь ороной сүлөөлэгдэхэһөө урагша 36 жэлэй туршада бэлэдхэгдэһэн студентнэрһээ 70 мянга шахуу хүнөөр олон юм. Хуушанай Хитадта һургуулинууд гол түлэб юристнуудые, экономистнуудые, тоо бүридхэгшэдые бэлэдхэдэг байгаа. Мүнөө үеын арадай Хитадай дээдэ һургуулинууд промышленностьда, хүдөө ажахыда, барилгада хүдэлхэ инженерно-техническэ, научна мэргэжэлтэдые гол түлэб бэлэдхэнэ.

Хүдэлмэришэд, таряашадай хүүгэд улам олооро дээдэ һургуулида һурадаг боложо байна. Хитадай Арадай Республикын байгуулагдаһан түрүүшын жэлнүүдтэ студентнэрэй ниитэ тоогой табанайнь нэгэ хуби хүдэлмэришэд, таряашадай бүлэһөө гараһан студентнэр байһан һаа, мүнөө 36 процентнь хүрэтэр олошоронхой.

Эрхим хүдэлмэришэдые мэргэжэлтэй болгон һургаха хэрэгтэ арадай засаг онсо анхарал хандуулна. Хүдэлжэ байгаад тэдэнэй һурахын тулада үдэшын олон дунда һургуулинууд нээгдэнхэй. 80 миллион шахуу хүдэлмэришэд, таряашад хүдэлжэ байхынгаа хажуугаар иимэ һургуулинуудта һуралсана. Арад зоной мүнгэ зөөреэр байгуулагдадаг хүдөө ажахын гурбан жэлэй дунда һургуули улам ехэ үдхашанартай боложо байна. Эхин һургуули дүүргэгшэд, хүдөө ажахын кооперативай гэшүүд тиимэ һургуулида һурадаг байха юм.

Хитадай Арадай Республикада научно-шэнжэлэлгын олон тоото институдуудтай Наукануудай академи байгуулагданхай. Министерствонууд болон зургаанууд өөһэдынгөө научна лабораторинуудтай, шэнжэлэлгын эмхи зургаануудтай байна. Бүри мүнөө хитад инженернүүд болон технигүүд ехэ ехэ промышленна предприятинуудай проект өөһэдөө табяад барина. Эрдэмтэд атомна энергиие амгалан ажалда яажа хэрэглэхэб гэһэн асуудал шэнжэлнэ, электронно-счетно машинануудые, элүүрые хамгаалха шэнэ препарадуудые бии болгон зохёоно. Хитадай заводуудта автомобильнууд болон реактивна самолёдууд бүтээгдэнэ. Хитадай заводуудта далайн болон гол мүрэнэй суднанууд баригдана. Металл болбосоруулдаг орёо онһон станогууд, электроэнергетическэ түхеэрэлгэ гэхэ мэтэ заводуудта олоор бүтээгдэнэ.

Хуушанай Хитадта ажаһуудаг 35 миллион гаран бага яһатан туйлай гээгдэнги байдалтай байгаа. Тэдэнэй олонхинь үнгэрхэдөө өөрын үзэг бэшэггүй байһан юм. Урдань үзэг бэшэггүй байһан бага яһатанда мүнөө арадай засагай үедэ үзэг бэшэг байгуулагдана. Бага яһатанай һураха 8 институт нээгдэнхэй. Тэдэ институдууд һүүлшын жэлнүүдтэ 20 мянга шахуу мэргэжэлтэдые бэлдэжэ гаргаа. Национальна районуудта 24 мянга гаран эхин, дунда һургуули хүдэлмэрилнэ. Тэдэ һургуулинуудта үхибүүд түрэлхи хэлэн дээрээ ном үзэнэ. Орониие сүлөөлһэн түрүүшын жэлнүүдтэ бага яһатанай дунда оройдоол 10 мянга гаран мэргэжэлтэн бии байһан һаа, мүнөө тэдэнэр 400 мянга гаран хүн болонхой. Мүнөө бага яһатанай ажаһуудаг нютагуудта 22 газетэ, 33 журнал хэблэгдэнэ. Һүүлэй хэдэхэн жэлэй туршада бага яһатадай хэлэн дээрэ 54 миллион ном толилогдоо.

Литература хүгжөөхэ талаар шэнэ Хитадта гайхамшагта амжалта туйлагдаа. Хитад арадай дундаһаа олон зохёолшод, поэдүүд хүмүүжэн ургаа. Революционно тулалдаанда, мүн социалистическэ байгуулалтада хабаадагшад—профессиональна революционернүүд, арадай-сүлөөлэлгын армиин сэрэгшэд, хүдэлмэришэд, таряашад, арадай интеллигенциин түлөөлэгшэд, мүнөөнэй уран зохёолой литературын геройнууд боложо оронхой.

Хитадта хэблэгдэн гарадаг газетэ, номуудай тоонь хитад арадай политическэ, соёл культурын ургалтын хэмжээе харуулна. Центральна, провинциальна, окружной бүхы газетэнүүдэй нэгэ үдэрэй хэһэг 11,6 миллион болодог байна. ондо 30 мянга гаран ондо ондо рэтэй номууд хэблэн гаргагд байха юм. Тэдэнэй ниитэ хэһэ 1936 онойхидо орходоо 10 да олон болоо.

Хитад арад советскэ литерат да тусгаар анхарал хандуу Хитадта арадай засагай тогтоо һоор найман жэлэй туршада о болон советскэ авторнуудай мянга гаран ондо ондоо нэрэ номууд хитад хэлэн дээрэ орш лагдажа, 190 миллион гаран х гээр хэблэгдээ.

КНР-эй киностуди 1957 он х тэр 1500 шахуу уран һайханай, кументальна фильмнүүдые гар Кинотеатрнууд, киноустановко жэлһээ жэлдэ олошорно. 1957 о тэдэнэй тоо 9 мянга гаран бо Энэнь революциин урда тээхи тадайхида орходоо 13 аран да олон болоһон байна.

Больницын койкын тоо 1956 о 250 мянга гаран болоо. Энэнь ре люциин урда тээхи 1947 онойх орходоо дүрбэ дахин олон боло

Коммунистическэ партиүзэг шэг мэдэхэгүй ябадалые ойрын 5 жэлэй турша соо гүйсэд усадх гэһэн зорилго табяа. Ороной за шуул, хүдэлмэришэд болон ин лигенци мэргэжэлэйнгээ хажууг марксистско-ленинскэ теориие зэгыгөөр мэдэхэ мэргэжэлтэд логты гэжэ парти уряалһан ба

КПК-гэй VIII съездын 2-дохи с снин шиидхэбэриин үндэһөөр о ной экономическа болон культу байгуулалтые хүгжөөн дэбжэ хэмжээ-ябуулга парти болон дай правительство бэелүүлжэ на.

В. ЛАРИН

Доодо Үшөөтэй нютагта

*

ОЧЕРК

* *

...най эхин һарын шанга элшэтэй шар-...аранда тэсэжэ ядаһандаа гү, али хада... боорнин бутуули ногоондо шунган, ...араа бэлшэһэндээ гү, һүрэгэй урда... һэбэ зэбэ долонгир дахуулжа, манхир ...н хонин хэбэртэй, «Гунжан» болдо-...рбон шулуунууд руу тэгүүлнэ.

...Энэ хэнэй манажа ябаһан хонин ... бэ?—гэжэ һонирхон асуухадамнай, ... үбгэн баруун гараа нюдэн дээрээ һа-...алан барижа, холые шэртэн хараһа-...аа һүүлээр:

...Аа, мүн даа! XX партсъездын нэрэм-... колхозой эрхим хонишон Доржиин ...рай һүрэг хонид ябана даа. Энэ ...эг» үндэрэй зүүн хормойдо гү, али ...н», «Гунжан» хоёрой үбэр талаар ...оо манагша юм даа. Мүнөө һаяхан ...рай Доржо тухайда заха, узуур ...н татан хөөрэлдэбэ бэлэйбди. Тэрээ-...найл хамаатан энэ Магсар гээшэл ...Баргаахада Магсарай отообайнь ...иин үеэлэ хаялалань байгаа ...й,—гээд, мүнөө үндэр наһа-...үбгэжөөлнай замаа үргэлжэлүүлэн, ...н Банзаровай нэрэмжэтэ колхоз тээ-...сэхэ хараад ябашаба.

...тан шаргал наран оорынгөө ээлжээтэ ...ые дүүргэбэб гэһэндэл, «Шүлэг» ...рай оройе шүүрэн, аали намдууханаар ...оржо, оро сараагүй саада тээнь оро-...е һаа, «Бүрэн хаан» үндэрэй оройе ...ітүүлһэн зандаа байба.

...игэхэтэй хамта Үшөөтэй голой эхин ...ээ һэрюун һэбшээн һэбигдэн, үбсүү ...н, аятай зохидоор һэрюусүүлнэ. Дуу-...шубуүд дуу хүгжэмөө хуряажа, уур-...ууд тээшээ шуумайнад.

...нэ үедэ, Доржиин Магсарай манажа ...ан һүрэг хонид, Үшөөтэйн голые уруу-... таһаг талбаряагүй һубажал, һубажал ...а.

...дын аймагай XX партсъездын нэрэм-...э колхозой хорин мянган хонидые нэгэ ... тараан байжа адуулаа һаа, Үшөөтэйн ...н дэлүүн нютагые бүрхөөн байжа бэл-...а, ёһотой урданай үльгэр түүхэдэ хэлэг-...э шэнги үй. түмэн үхэр малынь үбэр ... арбан түмэн адуунинь ара хойшоо ...эжэ ябана гэжэ һанамаар байха һэн.

...рэ үедэ хээрын хэшэгһээ хүртэһэн, ...эрүүтэй дэлэн ехэтэ һүрэг хонид хурь-...аа мээхэйрхэжэ, «таанартаа даашагүй ...г сэлэгтэй ерэбэбди» гэһэншүү, маа-...а маарaлдаһаар хашаа—хорёо тээшээ ...лтайгаар тэгүүлнэд. Дүтэхэн байгаа ...аанай талаһаа гэнтэ хурьгад маарал-...а, хүнэй шэхэ дүлиирэшэмээр оог хуу-... болобо.

...үрэг хонидой хойноһоо удаалан, һо-...о шэнги хүрин зээрдэ морин дээрэ та-...бшалан һууһан нэгэ хүн үзэгдэбэ. ...аахада таби жара хоёроо тэгнэжэ яба-..., яб гэһэн шэрээхэн бэетэй, дээдэ урал ...ээ хара хирбээ һахалтай, хабһа эрээн ...сынь заха сэлигдэнхэй, нимэл эрмүүн ... шарайтай хүн эмээлэйнгээ дүрөө дээ-...э гэшхэжэ, өөдөө үндэгэд гээд, хурь-...й хашаан тээшэ нюдөө хаймадуулан ...ана.

...онид дэлеэтэй байһан хашаанай үүдээр ...арилдан яаралгүйхэнөөр ороно д. Орой ...эхэнээ дойбод хээтэй пулаад уянхай, ...бадахи класста һуража байгаа Ешэ-...нда хүүхэн хашаанай үүдэндэ зогсожо, ...ид тээшэ долёобор хургаараа занган, ...л аманиинь улэ мэдэхээр хүдэлнэ. ...хада энэ хүүхэн хонидойнгоо тоо то-...гые абажа, өөдөө хараха забдагүй ...йна янзатай.

«Хүүхэмни туһада орожол байна ха ...» гэһэн һанал бодолдо эзэлэгдэн, мү-...хи хүн хүхюунээр хүрин зээрдэ дээрэ-...э бууба. Эмээлэйнь хүлэр дүрөө хаби-...дан, «хан» гэһэн абяа үгэнэ.

Тэрэ хүнэй һамган Дулма гэгшэ хурьга-... хашаанай үүдэ дэлижэрхибэ. Тиигэ-...тэй хамта, эхэнүүдээ хүлеэжэ байһан, ...э хэдэн зуугаад дун сагаан нооһотой ...рьгад хашаанай үүдээр багтажа ядаһаар ...аашаа гараад, хайша хайшаа бөөгнэрэн ...илдэнэ. Оршон тойрон ногоорон байгаа ...а сагаан дүйгаар хушагдашаба.

Олоншо хурьгадынь эхэнүүд тээшээ сэхэ ...ижэ ошоод, һүүлнүүдээ эрбэгэнүүлэн ...далгажэ, эхэнүүдэйнгээ уусынь ...огод гэтэр дэлэнгүүдынь дэхэн ...ижа хүхэнэ. Зарим оройдхол ...рьгадынь эхэһээ төөришөөд, хоёр-...рбаараа энэ тэрэ хонидой дэлэндэ ...игана. Хонид хажарлаад, холоһоо ...ирана, тиирэнэ. Тэрэ хурьгад үншэрһэн ...иги боложо, «Эхыемни асыт наашань» ...эндэл, эхэһээ түрэхэдэнь тодожо аба-...н Дулма абгай тээшээ ехэ үрбаштайгөөр ...раад, урал амаа долёосогоон байнад.

— Ай, баармамни даа! Хүхэ ногоон ...гүүр хүлбэрэн, үдэр бүри өөдөө үндын ...ргожоходоо, һаадгүй эхэеэ танижа аба-...л байхаш даа,—гээд, Дулма абгайхан ...ноо хурьганайнгаа дэргэдэ ябан һуужа, ...нсэгэрхэн толгойень эльбэсэгээн, шодо-...рхон һүүлыень маажасагаана. Тэрэнь ...ашааһан янзатай нюдөө аниб-ониб гэнэ.

— Хүүхэн аа! Энэ баармаяа эхэдэнь ...аашажа табижархил даа,—гэжэ Дулма ...бгайханай оглоходонь, нарайбтар хурь-...нуудаа эхэнүүдтэнь табисагаажа байһан ...шэ-Ханда гүйдэлөөр ерэжэ, тэрэ хурьгаа ...рай нялха үхибүүн шэнгеэр гар дээрээ ...үмэн абаад ябашаба.

Табан зуу гарамгай эхэ хонид сооһоо ...арай хурьгадай эхээ олохонь хэсүүхэн ...айха. Тиимэһээ Дулма абгай Ешэ-Ханда ...үүхэнтэйгээ хонидойнгоо бэлшээрһээ ...үсахатайнь тэндэ, оройдхол хурьгануудаа ...хэнүүдтэнь табижа үгэхэ гуримтай юм. ...Басагамни яагаа хёрхобши даа. Шамһаа болохо би хонидоо түрүүлжэ байһан аад, зарим нэгэ хурьгадайнгаа эхэнүүдыень танихагүй байналби» гэжэ Дулма абгайхан Ешэ-Ханда хүүхэнээ урмашуулна.

«Зай, энэ багта нүхэрнай тухала абалтай»,—гэжэ бодоод, хүрин зээрдэ морийнгоо эмээл, хазаар абажа, ууса нюргыень эльбэсэгээн байгаа, мүнөө хара хирбээ һахалтада дүтэлжэ, амар мэндэ андалдасагаан байнабди.

—XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Доржиин Магсар гээшэб гэжэ бэеэ танюулаад, хүндэ ехэтэ айлшад буушоод байгаа ха юм. Таанарые манай колхозой центр дээрэ байна гэхые дуулаа һэм. Зай, нүхэд, гэртэ орожо хөөрэлдэе!—гэжэ үни удаанай танил тала байһан шэнгеэр уряал табиба.

— Хурьгадтнай хаана, али багта үбэлжэдэг бэ?—гэжэ асуухада:

— Тэрүү тэрэ, «Шүлэг» үндэрэй хаяада, хотогор нам газарта юм. Тэндэ дулаан бүгшэм, аятай зохид агша. Манайшье даа эндэ шанга һалхинай буубал, хуудам хиидхүүр газар дээрэхи жэжэ хайр шулууд ханхинажа, шаба һомоор буудаһаншуу шабажал байдаг агша. Тэрэ хотогор соо хурьгадаймнай хоёр байра табан зуун толгойн багтамжатай юм. Тэрэнһээ залган, хана алгад эхэ хонидой байра байдаг агша. Хурьгадаа хүхүүлжэ дэхүүлхэдэмнай гасалангүй, дүтэхэн һайн агша,—гээд, хонишон Магсар хурьгадайнгаа байра тээшэ гарьха эрээн нюдөө шэглүүлэн зогсоно.

— Зай, хонишоной ажал хүдэлмэри, түл абалга мүнөө дээрээ ямараар ябажа байнаб?

— Үбгэн тээшээ орожо, хүл гар хүндэшэг боложо байна даа. Һэр мэрхэнээр ажаллахада мал һүрэг муудажа болохо. Һайнаар ажаллаха гэхэдэ, шадал тэнхээ бууранхай. Тиигэбэшье, зоной дундуур ябалсаад лэ байгшаб. Түл абалгын тухайда асууба гүт? Тэрэмнайшье даа бараг. Энэ жэлдэ «хурьган хултараагүй, эшэгэн элтэрээгүй», гэмгүй һайн ондо орожо гараа.

Хониднай халуун намарһаа эхилээд, бардам хоол тэжээлээр хангагдажа, үбэлэй үни бутарма хүйтэ мэдэнгүй хотойжо, һайн таарууБ байрада байжа үбэлжөө һэн. Тиимэһээ намарайнгаа атар тарганиие юрэдөө алдангүй, дүрбэн хүл дээрээ дэбхэншэһээр, хабарай хятар ногооной үзүүр шэмхээ бэлэй. Би зунай сагта хододоо бутуули ногоогоор баялиг «Шүлэг» үндэрэй шулуун хабсагайе тажан, хормой—боорёорнь хонидоо адуулагшаб,—гэжэ хөөрэхэтэйгөө сасуу, «Шүлэг» шэлэ хүбшые шэртэн хараад:

— Хони, ямаад ногооной амта мэдэхэл хүйхэрнүүд байха! Хонин һүрэг соомни һэбэ зэбэ, долонгир дахуулша, наһатайшаг болоһон манхир малаан хонин бии агша. Тэрэмнил хашаан сооһоо гараһаар, бэшэ хонидтоо захиралта үгэһэншүүгээр урдань хушууран, газарһаа ногоо юрэдөө шүүрэнгүй сэб сэхэ хада майла тээшэ хадуурдаг юм. «Үзүүр ногооной амта мэдэхэ үхэр шантаахай, эдеэ хоолой амта мэдэхэ эхэнэр шантаахай» гэжэ арадай оньһон үгэ дуулаа һэн гүт?—гээд, мүнөө нүхэрнай нюдөөрөө энеэбхилээд:

— Юрэдөө, хони ямаадай хотодо намаг газарай ногоон таарадаггүй, забаабтар амтатай байдаг гү гэжэ һанагшаб. Гадна, намаг гол газарта бэлшэһэн хони ямаад элдэб үбшэн тахалда нэрбүүлжэшье болодог юм даа. Заримдаа тархи нармай соонь хэдэгэнэ, хорхой бии болошодог ушарнууд бии агша.

Тиимэһээ би хонин һүрэгөө хада майлаар манагшаб,—гэжэ ахалагша хонишон Доржиин Магсар өөрынгөө һанамжые ингэжэ нэмэбэ.

***

Энэ колхозой гурбадахи бригада дээрэ үнгэрэгшэ жэлһээ арба гарамгай шэнэ гэрнууд колхозниг уудта табигдаа. Зарим гэрнүүдтээ орохо хүнүүдынь орожо түбхинөө.

Тэрэ шэнэ гэрнүүдэй дунда һаяхан баригдажа эхилһэн, урда тээгээ шэрдүүлһэн, гурбан сонхотой гэр илгаран тобойн харагдана. Зүүн таладань халажа, тусгаар эдеэ хоол баригша гэр залгагданхай.

— Манайхид эндэ һуудаг агшабди,—гээд Доржиин Магсар энэ гэртэ манине урпба. Гэр соонь арюун сэбэр. Потолоогын сэнхир сэгээн шэрээр шэрдүүлжэ, хүнэй нюур харамаар гэрэлхэн. Хойто хана таладань никельнэ хоёр оронһоо эхилээд, гэр соонь хүнэй хэрэглэхээр зэмсэг, эд бараан дүүрэн.

— Энэ бүгэдые хаража һуухадам ехэ һонирхолтой байна. Би энээгүүр һаянайшье ябаагүйб. Анханда, гушан жэлэй саада тээ багшын ажалаар баруулжаа ябахадаа минии һайсал ябаһан, һүндэлһэн нютаг дайда бэлэй. Тэрэ үедэ машина байха бэшэ даа. Улан-Удэһээ Закамен хүрэтэр таба-зургаан хоногой туршада мори-унаагаар мулхижа хүрэгшэ бэлэйбди. Зүгөөр тэрэ үеын Үшөөтэй нютаг хүхэ забһихан тосхон агша һэн. Эндэ тэндэ тэбхэр табхар эшэгы гэрнүүдшье харагдагша һэн. Харин Үшөөтэй нютагые мүнөө танихаар бэшэ. Дасан дуганай һуурида һургуулиин үндэр гэрнүүд болонхой. Табхархан эшэгы гэрнүүдые уужам һаруул гэрнүүд һэлгэжэрхиһэн байна бшуу. Колхознигууд ёһотойл шанга шадалтай, культурнаар һуудаг болоо байна даа гэжэ ууряг тархиимни ухаан бодол соо бүхэ гэгшээр һуушаба,—гэһэн бэсэрээ, ябангаа ороһон жара тухай наһанай хүн ингэжэ хөөрөөд,—хүлисэгты намайе, би яаралтай ажалаар ябана гээшэб,—гээд газаашаа гаража ошобо.

Жара гарамгай наһанай, үһээ доохонуур хяргуулһан мүнсэгэрхэн толгойтой, хүтэлби даалиин тэрлигтэй нэгэ шабганса пээшэнэй дэргэдэ һэхэржэ һуугаад, гурбан түмэр сүхөөр сухалһэн торхотой талха, шадамгайханаар модон худхуургаар үдхэлжэ, забда залигүй хүүесэ худхана хүймана. Шэниисын талхан үни удаан элдүүлһэндээ ниилэн эһэжэ, худхуургадань сабуун шэнги няалдажа, татахада таһаршагүйгөөр, мохин шэнги утаар унжалдана.

— Ёһоорхон шэниисын гурил байна! Та талха элдэхэдээ ехэхэн дүй дүршэлтэй байна хат?—гэжэ дуугархадамнай, мүнөө шабганса миһэд гээд:

— Намда юун тиимэ дүй дүршэл байха һэм даа. Анханда үмсын ажалаар һуухадаа, гурилаа уһанда зууражархёод, монсогойлогшо болоод, улаан бурмада булажархигша һэмди. Тэрээндэ ямар ехэ амтан шэмтэн байхаб даа. Тэрэ үедэ хоёр шэхэнһээ хойшо оробол хоол болоо юм ааб даа. Харин мүнөө хүбүүд бэреэдэйнгээ гуримда орожо, ингэжэ һалиржа байнаб даа,—гээд, ажалаа үргэлжэлүүлжэ байха зуураа,—эндэһээ нишэдээ хара толгойтониинь, буурал сагаан толгойтоноо һургаха болохо юм гэжэ урдань минии багахан ябахада үндэр наһатай үбгэд хүгшэд хэлсэжэ һуугша бэлэй. Тэрээнинэнь би мүнөө хоёр нюдөөрөө хаража һуунам. Һа-һа-һа... Ядахын сагта энэ арбатайхан аша басагамни намдаа һургаал-номнол уншаха болоо агша,—гээд, столой дэргэдэ номоо уншажа һууһан Ешэ-Ханда тээшэ һоёл дулааханаар хараад, маһагад гэбэ.

—Аба, танайхяар хэды саг болоожо байнаб?—гэжэ Ешэ-Ханда хүүхэн асуугаад, заахан будильник часыгаа шангадхан мушхана. Абань мүнгэн холбоотой «молни» часыгаа хармаанһаа гаргажа хараад,—юһэндэ дүтэлжэ байна,—гэбэ.

— Бидэнэр хоёр часытай болообди,—гээд Ешэ-Ханда стол дээрэ байһан часынууд тээшээ хараад,—энэ хоёр часыгай нэгыень манай аба хоёр жэлэй саада тээ болохонь гү даа, колхозойнгоо правлениин зүгһөө шан—бэлэг абаа һэн. Тиигээд, үнгэрэгшэ жэлдэ ноябриин 7-ной һайндартэ энэ байгаа сагаан мүнгэн самовар баһа бэлэг абаа юм,—гээд стол дээрэ байһан самоварайнгаа хушалтые һэхээдхинэ.

— Хүүхэн аа!—гээд талха худхажа байһан шабганса аягүйрхэһэндээ гү, ингэжэ дуугараад, аша басаган тээшээ хараад абана.

— Хамаагүй, ашатнай айлшадтаа һонирхолтой юумэ хөөрэжэ байна ха юм. Үнэ сэхэтэй бэлэгүүд байна. Ешэ-Ханда саашань хөөрэжэл байлши. Һургуулидаа һайнаар һурадаг юм, альбан байха Ешэ-Ханда,—гэжэ Доодо Үшөөтэйн эхин шатын һургуулиие даагша Апрел Сергеевич Хинданов һурагшаяа магтан һууһаар:—Эжытнай баһа бэлэгтэй гү?—гэжэ нэмэбэ.

— Байха, байха!—гээд Ешэ-Ханда комодой дээдэ һугалга сооһоо альбом абажа, олон грамота, үнэмшэлгэнүүд сооһоо нэгые ходоро татан абажа, манда хүрүүлнэ.

«1957 оной республикын хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадагша, Зэдын аймагай, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой сакманщица Доржиева Дулмада түл абалгаяа эрхим һайнаар эмхидхэһэнэйнь түлөө «үнэмшэлгэ барюулагдаба»—гэжэ тэрээн дээрэнь бэшээтэй байба.

— Һайн, һайн! Шинии номоо һайнаар үзэдэг шэнги, эжышни баһа ажал дээрээ эрхим һайнаар хүдэлмэрилнэ ха юм даа. Һайн! Байза, абаһаашни али зэргээр эжышни хүдэлмэрилнэб даа?—гэжэ Апрел Сергеевич зорюута асууба.

— Эжы гү?—гээд Ешэ-Ханда багша тээшээ хараад,—Аба яагаа һэм даа, гэр соохи юумэ хэхэ бэшэ һэн хадаа... гэхэтэйнь хамта, тэндэ һуугшад энеэлдэн, дарья табишабад.

Ешэ-Ханда улагашан байһаар:— үгы, үнэхөөрөө—...гээд альбомоо дэлгэжэрхёод, —хаража һонирхогты,—гээд хажуу тээшээ зайлан гараба.

1954 онһоо эхилээд, 1958 он хүрэтэр Доржиин Магсарай хонин һүрэг дээрээ эрхим һайнаар хүдэлмэрилһэндэнь дашарамдуулан, аймагай болоод, республикын хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсаһандань, бэлэг болгон бариһан зургаан үнэмшэлгэ, нэгэ диплом альбом сооһоо гаража ерэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ түл абалга дээрэ хурьгадайнгаа тоо толгойе хоролтогүйгөөр зуун процент хүрэтэр абаһанайнь түлөө колхозой ахалагша хонишон Доржиин Магсарта аймагай выставкын зүгһөө диплом, республиканска выставкэһээ үнэмшэлгэ, гарай бэлэг болгон баригдаһан байба.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Доржиин Магсар сакманщица Дулма һамгантайгаа суггаа гурба мянга наян ажалта үдэр оложо, душэн центнер алтан шэнги үнгэтэ шэниисэ тараан, арба найман мянган түхэриг мүнгэн энэ булын ажалта үдэрнүүдтэнь үгтөө.

Доржиин Магсарай отарада эхэ хонидойнь тоо толгой 565 юм. Мүнөө 600 шахуу хурьга хоролтогүйгөөр абаад, хүл дээрэнь түлжүүлжэ байнхай.

Тиин энэ отарын хонишод улаан одоонойхидой үүсхэлые дэмжээд, мүнөө жэл гурбан зуун хони хэнзэлүүлхээр хараадаа абажа илгаад, ороондо оруулaнхай. Һалын үдэрнүүдтэ хонидынь олоороо хурьгалхаар хүлеэгдэнэ. Тус колхоз хонидойнгоо тоо толгойе олошоруулха талаар Зэдын аймагай түрүү колхозуудай нэгэниинь болоно.

— Мүнөө манай хонишод ажалайнгаа үрэ дүнгүүдые хараад байхадаа, абаһан уялгаяа заатагүй гүйсэдхэхэ арга боломжотойбди,—гэжэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон Доржиин Магсар мэдүүлнэ.

А. ШАДАЕВ.

Удхаараа адлишуу ород-бурят оньһон үгэнүүд

II. Залхуу хойрог тухай

1. Вода-то близко, да ходить склизко;
Нам бы так пахать, чтобы мозолей не набивать.
Хони үсхэхэ һэм,
Хорёо барихань хашартай.

***

2. Ест руками, работает брюхом;
Здоров на еду, да хил на работу;
На работу так-сяк, а на еду мастак.
Эдихэнь горшоог,
ябахань вершоог;
Эдихэнь гахай,
ябахань хорхой.
Эдихэдээ эрэ барас,
хэхэдээ хашан буха;
ажал хүдэлмэри гэхэдэ—
хүнэй хойно,
архи, мяхан гэхэдэ —
хүнэй урда.

***

3. Лежать на печке и плевать в потолок.
Өөдөө хараад, үбсүүгээ эльбэжэ,
хүлөө жиигээд, хүйһэндөө нёлбожо хэбтэхэ.
4. Лодырь в колхозе, что волк на морозе.
Амбар соо хулгана хэрэггүй,
Артель соо лодырь хэрэггүй.

***

5. Под лесом живу, а соломой топлю;
руки не протянешь, так и с полки не достанешь.
Залхуу хүн
Забагтаа хүрэхэгүй.

***

6. Покой пьет воду, а беспокойство — мед;
Где работа, там и густо, а в ленивом доме пусто;
Лежа на боку, не заработаешь и понюшку табаку,
На полатях лежать—ломтя не видать.
Ябаһан хүн
Яһа зууха,
Хэбтэһэн хүн
Хээли алдаха:
Ажал хэһэн
Амаа тоһодохо,
Ажалгүй һууһан
Аяга хооһодохо;
Ажалша хүнэй амбаар дүүрэн,
Залхуу хүнэй заглуу хооһон.

***

7. Робить ребята, а есть— жеребята;
Тит, поди молотить!— Брюхо болит.—Тит, поди кисель есть!
—А где моя большая ложка?
Хони адуулхадаа
Хоюулаа гэхэ,
Хоол эдихэдээ
Гансаараа гэхэ;
Үхэр хара гэхэдэ— «үй татай!»
Өөхэ эди гэхэдэ «үү наашань!»
Хонёо адуулхадаа—хоюулаа болоһой,
Хотодоо эдихэдээ—гансаараа болоһой гэдэг.
Ажал гэхэдэ: «Ай татай!»
Архи гэхэдэ: «Алииш наашань!»
8. Скучен день до вечера, когда делать нечего;
Ленивый сидя спит, лежа работает.
Залхуу хүн һуу һууһаар эсэбэ,
Ажалша хүн хэ хэһээр урмашаба.
9. Хлеб да вода—лодыря еда,
У ленивого что на дворе, то и на столе.
Залхуугай гэртэ түлеэн үгы,
Залгидагай гэртэ хоол үгы.

Шубуу үсхэбэрилхэ совхоз баригдана

Урдань Кабанскын Жилищинскэ нуур шадар хон жэн байдаг һэн. Мүнөө ута хулһа, ожорһоор бүтүүршэһэн эрьенүүдынь зубшан бүлэг бүлэгөөрөө нугаһад тамаржа, загаһа жараахай, хорхой шумуул агнажа ябана. Нуурай эрьедэ шэнэ хабтагайгаар һаяхан баригдаһан шубуудай байранууд аржына.

Эндэ Кяхтын совхозой шубуу үсхэбэрилхэ отделени нээгдэбэ. Шэнэ жэлһээ тус отделениинхид бэеэ даажа гараха юм.

Эмхидхэгдэһээр оройдоол һарашье болоодүй аад, энэ отделени 4 мянган нугаһатай болонхой. Һаядаа үшөө 10—11 мянган нугаһан асарагдаха юм. Эдэ нугаһадай олонхинь мяханда тушаагдаха, оройдоол 6 мянганиинь үрэжүүлхээр үлэгдэхэ байна. Ерэхэ жэлдэ 200 мянган нугаһан гүрэндэ тушаагдахаар түсэблэгдэнэ.

Нугаһадые зүбөөр үсхэбэрилхын тулада Вера Домышева түрүүтэй тэндэхи шубуушад ехэ оролдолго гаргана. Нугаһадые үдэртөө концентрированнэ, витаминтай тэжээлээр дүрбэ дахин эдеэлүүлнэ. Бэшэ сагтань, үглөөнһөө үдэшэ болотор нуурай уһанда бахын, загаһанай түрэһэ, намаг, ожорһо бэдэржэ эдеэлхэдээ түргэн томо болоно.

Харин тиихэдэнь Тимлюйскэ РТС-эй барилгашад—дархашуулай хоёр бригада (даагшань С. Устьянцев, И. Фалилеев) шубуудай шэнэ байрануудые барижал байнхай. Богонихон болзорто зунай хоёр ехэ байра барьяад, мүнөө үшөө дүрбые барижа эхилээ.

Һаядаа шубуудай үбэлэй байра, мүн тэндэхи хүдэлмэришэд, албахаагшадай байха гэр дархашуул барижа захалха юм.

Барилгашад шубуудай шэнэ байра барижа байна (1-дэхи зураг). Тэжээгдэжэ байһан нугаһад нуур дээгүүр тамаржа ябана. (2-дохи зураг).

А. Матвеев.
Фотонь авторай.

Ц. ЖАМБАЛОВ

Хошонгууша хүбүүн

Танил нүхэрэйм
эрхэхэн хүбүүн
Табатайхан юм,
хэлэндэ — уһан даа.
Өөрэ, шуран,
ажалда шумуун,
(Өөрөөшье иимэ
дүүтэй хүм даа),
Эндүүрхэ аргамгүй —
эндэ
нютагтаа түрөө һэн.
Ээбэйлгэжэ,
һаял жаа юм бэлэй.
«Бишье Москвагаар
ябаһамби» гэбэл.
Түрүүлэн
Бинь абяагүй байшабаб,
гайхан, гэлын.
Үшөөл үды,
уймархан гээшэ хүбүүмнай
Үнэншүүлбэл даа намаяа
дары түргөөр:
«Эжынгээ гэдэһэн соо
Москвагаар ябаһымни
Этигэнэгүй гээшэ гүт?»—
гэжэ торгоо.
Хүбүүхэнэй
сэсэн үгые шагнажа,
Хүлисэл гуйха
баатай болобоб бинь:
«Эхэ эсэгэ хоёршни
Москвада һураһан гэжэ
Эгээ яатараа
мартажархиһан байбабиб?!»

Үшөө дахин һур харбаан тухай

Үнгэрэгшэ оной август һарада «Бурят үнэн» газетын хуудаһанууд дээрэ бүхэ барилдаа, һур харбаа һайжаруулжа, бурят арадай спорт хүгжөөхэ тухай олон хүнүүдэй статьянууд гараһан байна. Тэдэ статьянууд соо һур харбаха ябадалые эрид һайжаруулха тухай ехэ олон дурадхал ороо һэн. Теэд манай республикын физкультура ба спорт хүтэлбэрилхэ комитет тэдэ статьянууд соохи дурадхалнуудые хараадаа хэр абажа, юу хээ юм ааб гэжэ асууха болоо һаа, хэһэншье юумэнь балай харагданагүй гэхэдэ болохо.

Һур харбаан хадаа бурят арадай эртэ үни сагһаа хойшо мэргэшүүлээ хараха гэһэн наадан байгаа юм. Тэрэ үедэ хошуу, аймагаараа можо боложо харбадаг һэн. Можын харбаануудта эрхим мэргэн 18—19 һур тудажа, мүрэй эхиндэ һуужа, бай абадаг һэн. Тиихэдээ, һур гээшэмнай тоо, номергүй, зурхайһаа гараһан лэ һурые нэгэнэй тоодо тоолодог байгаа, зүгөөр гурбан һурнуудай гарашоо һаань, хоёрыень абажа, нэгэ хахадта тоолодог һэн. Теэд тиимэ ехэ харбаануудта 36—40-һөө дээшэ годлинуудые харбадаггүй байгаа. Гэхэ зуура дүрбэн годлиингоо хоёроорнь онодог хүнүүд яһала олон байгаа.

Һаяхан болоһон республикын һур харбаан дээрэ эгээл эрхим харбаһан хүн 24 годли табижа, табан һур тудаад, 37 очкотой болоһон байна. Мүн бэшэшье харбаашан тиимэ һайнаар харбаагүй. Энэ юундэ иимэ һула харбаан болоноб гэхэдэ, манай республика соо һур харбаан балай болодоггүй, мүн бэлэдхэл, һорёон гэхэ мэтын шухала хүдэлмэри физкультура ба спортын комитет оройдоо ябуулдаггүй байна. Тиимэ дээрэһээ иимэ һулахан харбаан болоно. Зүгөөр, үнгэрэгшэ жэл манай эндэ ерэһэн Агын харбаашад тон һайн бэлэдхэлтэй, тиимэ дээрэһээ аргагүй һайнаар харбадаг байгаа һэн.

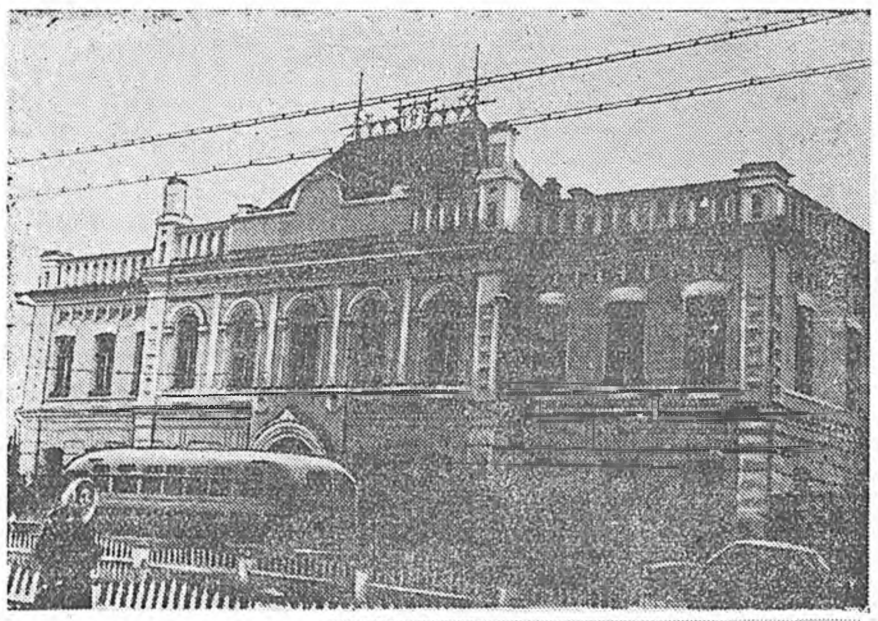
Мүнөө һур харбадаг хүнүүдэй олонхидынь үбгэд байна. Энэ спортдо залуушуулые һургаха ехэ шухала байгаа. Үнгэрэгшэ жэл Улан-Удын институдуудай олон студентнэр ехэ дуратайгаар һур харбажа һураһан байха юм. Теэд мүнөө жэл тэдэ студентнэрэй дунда бэлэдхэл хэгдээгүй, харин тэдэнэй нэгэниишье мүнөө жэлэй мүрысөөндэ хабаадалсангүй байшоо. Мүн тэрэшэлэн хүдөө нютагуудай залуушуулай дунда һур харбажа һураха хүдэлмэри ябуулагданагүй. Мүнөө хүдөө нютагуудта гү, али городуудташье номо годли ехэ хомор болошоһон байха юм. Теэд тэдээниие олоор хүүлжэ, зоной дунда тарааха гү, али худалдаа наймаанай газарнуудта элбэгээр гаргаха хүдэлмэри хэншье хэнэгүй.

Энэ жэлэй август һара соо Агын национальна округто Бурят, Яхад, Хакас, Ага, Усть-Ордын барилдаашад болон һур харбаашад хүсэ шадалаа, мэргэн бэрхээ харуулхаяа байна. Манай физкультура ба спортын комитет энэ мүрысөөндэ һайса бэлэдхэхэ ёһотой. Мүнөө тэндэ ошожо харбаха хүнүүдые олохо, хэдэн үдэрэй бэлэдхэл заабол хэхэ ёһотой байна.

Бурядай Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитет үнгэрэгшэ жэлдэ «Бурят үнэн» газетын статьянууд соо бүхэ барилдаа һур харбаа хүгжөөхэ тухай олон дурахалнуудые хаража үзөөд, хэмжээ одоол абаха бэзэ гэжэ һанагдана.

Д. Линхобоев.

Якутск город ургана

Хаанта засагай үедэ сүлэлгын заха хизаар байһан Яхад орон совет засагай тогтоһонһоо хойшо хүгжэнги ажахытай, өөрын национальна культуратай республика болонхой. Энэ республикын ниислэл Якутск городой түхэл шэнжэ жэл ерэхэ бүри хубилна. Урданай дандаа нэгэ дабхар модон гэрнүүдэй орондо олон дабхар шулуун гэрнүүд баригдажа байна.

Хэдэн зуун жэлэй саана Якутск острогой байгуулагдахада модоор баригдаһан башни мүнөөшье бүтэн зандаа байһаар. Энэ башни хуушанай Якутскын ямар байһые гэршэлэн харуулна.

Якутск һүүлэй үедэ оронойнмнай зүүн зүгэй научна болон культурна центрнүүдэй нэгэн болонхой. Университедэй хүдэлмэрилэгшэдэй дүрбэн дабхар гэр, ород драмын театр, телефонно станциин байшан ашаглалгада үгтэжэ, городой үйлсэнүүдэй шэмэг болоо. Хуушанай острогой башниин хажууда СССР-эй Наукануудай академиин Якутска филиалай 4 дабхар байшан холоһоо яларан харагдадаг. Мүнөө хэлхээ-холбооной управлениин байшан, байрын гэрнүүдэй барилга үргэнөөр эрхилэгдэжэ байна.

К. Корниловай фото-текст.

Шатараар республика дотор түрүү һуури эзэлхын түлөө

Шатарай гурбадахи турта Берсудский—Власов, Макальский—Сумкин гэгшэдэй партинууд харагшадые ехээр һонирхуулба. Наадайнгаа эхин дээрэ хараар наадагша Власовайнгаа балардуу ябадал хэхэдэ Берсудский эрид һайжаруулжа, 48-дахи ябадалдаа илалта туйлаба. Сумкин нааданайнгаа эхин дээрэ һулашагаар ябажа, ехэ бэрхэшээлдэ ороо. Гэбэшье, Макальский нүгөөдынгөө энэ дутагдалые хэрэглэжэ шадаагүй. Тиигээд 45-дахи ябадалдаа шүүгдэһэнээ мэдэрээ.

Сампилов—Галданов, Межов—Могордоев, Тоглоев—Павлов гэгшэдэй наадаһан партинуудта түрүүшынхидүүлынь шүүһэн байна.

Мункоев—Мельников, Самарин—Панов гэгшэд тэнсэбэ.

1—2-дохи турнуудта хэйшолуулагдаһан партинууд наадагдаа. Сумкин Пахаевые, Макальский Власовые, Мельников Берсудскиие, Могордоев Макальскиие, Самарин Павловые шүүгээ. Панов—Мункоев, Мункоев—Галданов, Галданов—Самарин гэгшэд тэнсээ.

Гурбадахи турай удаа 3—3 очкотой болоһон Сумкин, Сампилов, Могордоев гэгшэд түрүүлжэ гараа.

Дүрбэдэхи турта Берсудский Могордоевые, Мельников Самариниие, Галданов Тоглоевые, Макальский Аминовые шүүбэд. Энэ турта Сампилов—Панов, Пахаев—Павлов, Власов—Мункоев гэгшэд тэнсээ. Тиихэдэ Сумкин Межов хоёрой парти хойшолуулагдаһан байна. Энэ турай удаа Сампилов—3,5, Сумкин—3, хойшолуулагдаһан нэгэ партитай, Могордоев Берсудский хоёр 3—3 очкотой болоод ябана.

А. Мадаев.

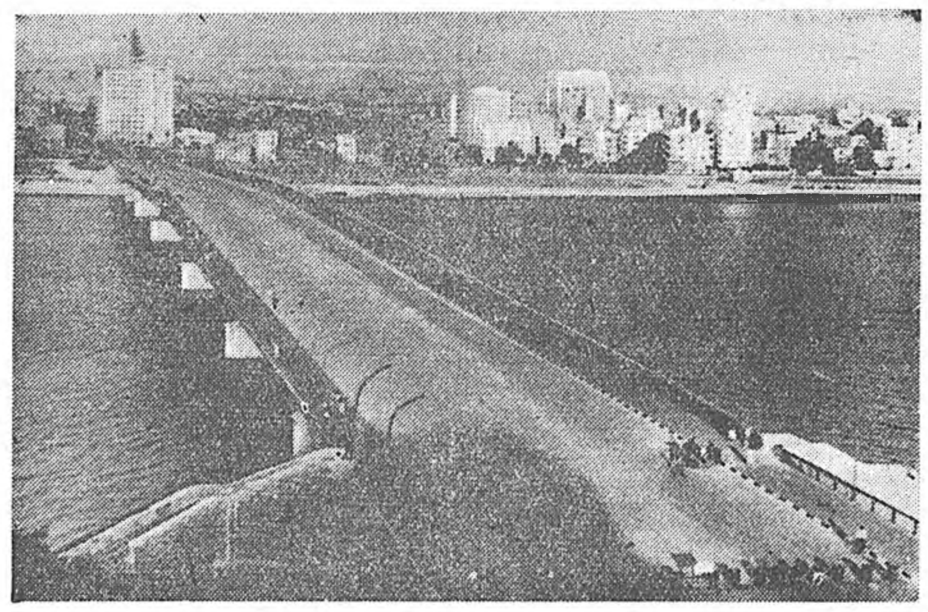
ХИЛЫН СААНАҺАА

Хитадай Арадай Республикые Камбоджа мэдэрээ

ПНОМ-ПЕНЬ, июлиин 23. (ТАСС). Камбоджын правительство Хитадай Арадай Республикые мэдэрхэ гэжэ шиидхээ гээд, Камбоджын премьер-министр принц Нородом Сианук июлиин 22-то мэдүүлбэ. Энэ шиидхэбэринь КНР-эй правительствода дуулгагдаа.

Ирагай Республикые Судан дэмжэнэ

КАИР, июлиин 23. (ТАСС). «Ливанда бууһан Америкын сэрэгэй гү, али Иорданида бууһан Англиин сэрэгэй залуухан Ирагай Республикада сэрэгээр орохоёо һанаа һаань, Суданай правительство юугээшье гамнангүй, Ирагай Республикада туһалха» гэжэ Суданай гадаадын хэрэгүүдэй министр Мухаммед Ахмед Махгуб июлиин 23-да мэдүүлээ.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республика. Нил мүрэн дээрэхи нэгэ аралые Каир городой Гиза гэжэ районтой холбоһон шэнэ хүүргээр һаяхан хүн зон, машина унаа ябажа эхилээ. Энэ хүүргэ хоёр жэл соо баригдаа. Тэрэнэй утань 484 метр, үргэниинь 30 метр юм. **Зураг дээрэ:** шэнэ хүүргэ дээгүүр зон ябана.

ТАСС-эй фотохронико.

ООН-эй Аюулгүйн Соведэй заседани

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 23. (ТАСС). Аюулгүйн Соведэй июлиин 23-най үдэр болоһон заседаниин эхиндэ Англиин түлөөлэгшэ Диксон үгэ хэлээ. Ливанһаа Америкын сэрэгые дары гаргаха гэһэн эрилтэ Японой оруулһан резолюциин проектдэ оруулха гэжэ Советскэ Союз дурадхаа. Энэ заһабари оруулагдаха ёһогүй гээд Диксон мэдүүлбэ.

Советскэ Союзай оруулһан заһабарие буруушаажа хэлэһэндэ орходоо тэрэниие буруушаан голосовалхада хүнгэн гэжэ бодоод, бусад баруун гүрэнэй түлөөлэгшэд энэ заһабари тушаа үгэ хэлээгүй.

Һүүлээрнь Советскэ делегациин дурадхаһан заһабари голосованида табигдаа. Японой дурадхаһан резолюциин проектдэ энэ заһабари оруулха гэжэ Советскэ Союз голосовалаа, Япон Швеци хоёр һаналаа баряа. Тиигээд олонхиин дуугаар тус заһабари абтаагүй.

Мүн тэрэшэлэн Японой дурадхаһан резолюциин проект абтаагүй. Юундэб гэхэдэ, Аюулгүйн Соведэй саг үргэлжын гэшүүн — Советскэ Союзай түлөөлэгшэ тэрэниие буруушаан голосовалаа.

Голосованиин һүүлээр ООН-эй Генеральна Секретарь Хаммаршельд үгэ хэлээ. Ливанда тохёолдоһон байдал тушаа Аюулгүйн Совет мүнөө баһа ямаршье шиидхэбэри абажа шадахагүй болобо гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Иимэ эрхэ байдалда би Генеральна Секретарь байһан хойноо Аюулгүйн Соведэй 1958 оной июниин 11-дэ абаһан шиидхэбэриин ёһоор, мүн ООН-эй Уставай ёһоор ябуулга хэжэ эхилхэм гээд Хаммаршельд мэдүүлээ. Байгша оной июниин 11-дэ Аюулгүйн Соведэй абаһан шиидхэбэриин ёһоор би түбхын түрүүндэ Ливанда ошоод байһан ООН-эй ажаглагшадые олошоруулхам гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Ямар ябуулга бэелүүлжэ байһан тухайгаа Аюулгүйн Соведтэ саг үргэлжэ мэдүүлжэ байхаб гээд Генеральна Секретарь хэлээ.

Генеральна Секретариин һүүлээр Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэ Араухо (Колумби) үгэ хэлэбэ. Генеральна Ассамблейн тусхай сесси зарлаха тухай дурадхалые голосованида табингүйгөөр, Соведэй удаадахи заседаниин болзорые тодорхойлонгүйгөөр энэ боложо байһан заседаниия хааха гэжэ тэрэ дурадхаба.

Хэды хоноод Ливанай парламентын шэнэ президентые һунгахаа байһан дээрэһээнь иимэ дурадхал оруулнаб гэжэ Араухо хэлээ.

ООН-эй Генеральна Секретариие хабаадуулан, 5 гүрэнэй правительствын толгойлогшонорой зүблөө зарлаха гэжэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ дурадхаа. Энэ туйлай шухала дурадхалда бүхы правительствонууд харюусаадүй байна гэжэ Араухо мэдүүлбэ.

Советскэ Союзай түлөөлэгшэ А. А. Соболев Араухын дурадхалые буруушаагаа. Ливанай президент һаяар һунгагдахаа байна гээд Аюулгүйн Соведэй заседани болюулжа болохогүй. Юундэб гэхэдэ, энэ һунгалта Америкын буу зэбсэгүүдэй аман доро үнгэргэгдэхэ ха юм гэжэ А. А. Соболев онсолон тэмдэглэбэ. Мүнөөнэй хатуу үедэ заседаниия хаажа байха бэшэ, харин Аюулгүйн Совет түргэн, эрид шууд шиидхэбэри абажа, тэрэнээ дары бэелүүлхэ ёһотой байгаа гэжэ А. А. Соболев хэлэбэ. Мүн эгээл дээдэ тушаалтанай зүблөө зарлаха тухай Советскэ дурадхалда харюу абтаагүй гэһэн шалтагаар заседани хаажа болохогүй байгаа ёһотой гэжэ тэрэ хэлээ. Дүтын Зүүн зүгтэ амгалан тайбан байдал тогтонижоруулха тушаа Нэгэдэмэл Нацануудай Организациин ябуулгые унжагайруулхын тулада Советскэ правительствын дурадхалые хэрэглэжэ болохогүй.

Аюулгүйн Совет хүдэлмэриеэ болюулхынгаа урда тээ ядахын сагта удаадахи заседаниингаа болзор тодорхойлхо ёһотой гэжэ А. А. Соболев мэдүүлбэ. Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэхи байдалай улам муудажа байгаа сагта Аюулгүйн Совет өөрынгөө зүгһөө шиидхэбэри абангүй удаан байжа шадахагүй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Олонхиин дуугаар Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшын дурадхал абтаа.

Тиигэжэ Аюулгүйн Совет баруун гүрэнүүдэй баалалтада орожо, Араб Зүүн зүгэй оронуудта эсэргүүгээр США, Англиин ээрхэг түримхэй дай эхилһэн тушаа асуудалаар ямаршье шиидхэбэри абаагүй. Энэнь бага арадуудта эсэргүүгээр колониальна гүрэнүүдэй зүгһөө шуһата дай үүсхэхэ ябадалые хайхарангүйгөөр орхиһон ушар мүн. Тиихэһээ байтагай Дүтын, Дунда Зүүн зүгтэ США Англи хоёрой сэрэг дай эхилһэн дээрэһээ тохёолдоһон аюулта байдал зүбшэн хэлсэхын тулада Генеральна Ассамблейн тусхай сесси зарлаха тухай дурадхалые Аюулгүйн Совет хаража үзэнгүй орхибо. Холбоото Штадуудай ябуулгаһаа боложо, Аюулгүйн Совет энэ асуудалые зүбшэн хэлсээгүй. США хадаа бодото дээрээ Генеральна Ассамблейн тусхай сессиие зарлуулха дурагүй, тэрэ сесси зарлахаһаа айна гэжэ энэ ушар үшөө дахин харуулба.

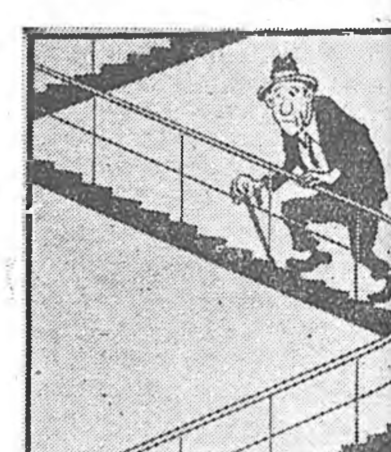
КПСС-эй делегаци Токио ерэбэ

ТОКИО, июлиин 23. (ТАСС). Японой коммунистическэ партиин ЦК-гэй уряалаар Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин делегаци июлиин 23-да Токио ерээ. КПСС-эй ЦК-гэй гэшүүн М. Б. Митин болон КПСС-эй шалгалтын Центральна комиссиин гэшүүн, «Правда» газетын главна редактор П. А. Сатюков гэгшэд делегацида оролсоно. КПСС-эй делегаци июлиин 23-да нээгдэһэн КПЯ-гэй съездэ Японой коммунистнуудай айлшадынь боложо хабаадалсаха юм.

Японой коммунистич… партиин VII съезд нээг…

Ливанай парламенты… түрүүлэгшын мэдүүл…

Хэблэлэй асуудалнуудые эр… Сагаан Байшангай секретар… мэдүүлгэ

—Алло, мистер! Гэшхүүрээр дээшэ… ража ядаһаар ябатартнай, байрын… түлөөһэн баһа дээшэлшэбэ. Энээ… ойлгооройты!

ТАСС-эй фотохроник…

Нүхэрэй туһаламжа

РАССКАЗ

Пэтэн хара үүлэд огторгойгоор тамаран баруун хойшоо нүүнэ. Хирэ, хирэ болоод лэ, Үндэрэй оройгоор сахилгаан зурагас гээд, уданшьегүй багтажа ядаад тэһэржэ байһандал тэнгэри лужэгэнэн хүнхинэнэ. Тосхоной үйлсэнүүдэй хоёр захаархи лампочканууд һэр һэрхэн һэбшээндэ үлеэлгэн, анигашалдана. Аадарай урда тээхи агаар хүндэ хүйтөөр һэбюурдэн, дээрэһээ уруу даража байһан шэнгеэр һанагдаха юм.

Үйлсын эгээ баруун захын томо модон гэрэй сонхоһоо ялагар гэрэл носожо, гэзэгэдээ сагаахан лентэнүүдые уяһан хоёр басагадай толгой халта харагдаад, үгы болошоно.

— Гармуужаан, эсэгэдээ эм уулгаарай, би үглөөнэй дүрбэн саг багаар ерэхэб, дежурлахаяа ошохомни, Дусиеэ үдэшөөрэй. Сай уухаяа һанаа һаатнай, кухни соо халуун сай бии,—гэһээр гушаад гарамгайшаг наһанай нэгэ эхэнэр тэрэ гэрһээ гараад, баруун хойшоо гэшхэлшэнэ.

Гармуужаанай эсэгэ фронт дээрэ гурбадахи жэлээ дайлалдажа ябахадаа ехэ хүндөөр шархатаһан юм. Хажуудань тэһэрһэн томо буугай һомоной бишыхан түгдэрхэй сээжэ руунь шаагдажа, оройдоол хоёр сантиметр зүрхэндэнь хүрэнгүй, тэндээ үлдэшэһэн байгаа. Хэдэн һара соо госпитальдо хэбтэжэ, дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр нютагаа бусажа ерээд, хуушанайнгаа багшын ажалда хүдэлмэрилжэ ябаһан аад, бүрхэг үдэрэй болоходо гү, али бороо, саһанай ороходо бэень шархиржа үбдэдэг болошоо.

Гурбадахи класста һурадаг Гармуужаан басаганиинь энэ нютагта дайнай һүүлээр түрэлхидтэеэ нүүжэ ерэһэн Дуся гэжэ шараханород басагантай нүгөөдэ таһалга соо ехэл сүлөөгүйнүүд ажаллана.

— Гармуужаан, энээхэн летчигые эндэхэнэ нааажархия, ёһоор тааараха шэнги байнал,—гээд Дуся сэбэр бурядаар тоб байса дуугарна.

— Энэ шүлэгэй дорохоно няагаа һаамнай дээрэ бэшэ гү?—гэһээр Гармуужаан журналһаа абтаһан тэрэ зурагаа таарууулаад туршана. Хоёр басагад гурбадахи классай «Пионер» гэжэ ханын газетын редколлегиин гэшүүд аад лэ, һуралсалай жэлэй дүүрэһэндэ зорюулһан газетэ гаргахаяа яаралтайгаар хүдэлмэрилнэ. Заримдаа ямар зураг хаанань нияахаб гээд арсалдаадшье абана, теэд нүгөөдэ таһалга сооһоо аалиханаар ёолохо абяанай дуулдахада, хоёр басагад һэр мэр гэлдэн шэбэнэлдэжэ оронод.

Уданшьегүй аадар хүнэгөөр адхаһандал шааяжа, гэрэй оройһоо дуһаалжа оробо.

Дуся сонхоор хараад, бага зэргэ жэхыбэшье һаа, оройхон болоһые хаража, хүнгэхэнөөр һанаа алдаад абана. Хоёр басагад ханынгаа газетые дүүргэхэ тээшээ боложо, почтын хайрсаг зураад, «Хойто жэлдэ дүрбэдэхи класста ороходоо ханынгаа газетэдэ ходо бэшэдэг болөгты» гэжэ Дусиин бэшэжэ дүүргэхээ байтар эсэгэнь Гармуужаанаа дуудаба.

— Эсэгэмни муудаад байна, тарилга хүүлээгүйдээ аргамнигүй гэнэ. Яаха болоо гээшэб?—гээд Гармуужаан сонхоороо хараад абана. Аадар түрүүшээр шангадаһан аад, мүнөө нэгэ жэгдээр шэдэржэ байба. Хирэ хирэ болоод һалхинай шангадахада, сонхын шэл ороoһоор шэдэжэ байһандал шабжархай буушана.

« Гармуужаанай докторто ошоо һаань, эндэ юу хэхэ гээшэ биб? Ямар эмынь уулгахаяа мэдэхэгүйб. Байза, ялалтай гээшэб?» гэжэ Дуся бодолгото боложо байтараа:

— Гармуужаан, бишни докторто гүйжэ ошоод ерэһүү, ши эмынь уулгажа, хажуудань һуужа байгаарай,—гэнэ.

— Теэд докторой хаанашье һуудагые мэдэхэгүй ха юмши. Хамта фронтдо ябаһан нүхэр докторынь эсэгымни аргалдаг юмэл.

— Адресынь бэшээд үгөө һаашни олохол байхаб. Түргэлэ, бэшээд үгэ,—гээд Дуся саарһа карандаш хоёрые һарбайна.

Дуся Гармуужаанай гарһаа саарһынь абаһаар үүдэндэ үлгөөтэй байһан суба нэмэрээд, газаашаа гарахаа ябахадань, Гармуужаан һанаагаа зобоһон хэбэртэйгээр хойноһоонь хараад байна.

— Һанаагаа бү зобо, оложо асархал байхаб,—гээд, Дуся хүнгэхэнөөр гүйгөөд гарашана.

Ялагар дэнгэй гэрэлһээ гаража, гэнтэ харанхыда орошоходоо Дусиин айдаһан хүрэхэдэл гэбэ. Аадар шабжаганана, хонхосог газарта уһа шалбааг дүүрэшэнхэй. Гартахи саарһаяа бажуугаад, Дуся урагшаал гүйнэ. Ябаһан үйлсэ байбашье һаа, нилээдгүйхэн холо байгаа. Аймагай центртэ һаяын жэлнүүдтэ шэнэ шэнэ гэр олоор баригдажа, шэнэ үйлсэнүүдшье бии болошоо.

Субань хүйтэн бороодо сохюулхадаа гордойжо хүрэшөөд, үбдэгынь сохижо, түргэн ябахадань һаалта хэнэ. Дуся субаяа тайлажа һугабшалжархёод, гүйжэ мэдэбэ. Уданшьегүй нимгэн пулаадынь норожо, хүзүү заха руунь бороогой хүйтэн дуһал гоожожо захалба. Гүйһэндөө халуудаһан Дуся тэрэниие анхарнашьегүй хэбэртэй.

Нилээдгүй удаан ябажа, одоошье хүрэхэ гэһэн газартаа ерэжэ, харшын үүдэ нээжэ ороходонь, хэрэлсы дээрэ хэбтэһэн томо нохой сухалтайгаар хусаад, урдаһаань гүйжэ ерэбэ. Дуся бахардаһандаа байраһаа хүдэлэнгүй зогсошобо. Айһандаа бүхы бэень һалаганана. —Яангар, Яангар, яажа байнаш,—гэһэн эрэ хүнэй абяан дуулдажа, нохой һүүлээ хүдэлгэһөөр гэр тээшээ гүйшэбэ.

— Хэн бэ, тэндэ? Юун хэрэгтэйб?—гэжэ тэрэ хүн сухалтайгаар асууба.

— Би... би...: Гэрэл Соктоевичта хэрэгтэйб. Намайе Гармуужаанай аба эльгээгээ,—гээд Дуся шэшэрэнги хоолойгоор дуугараад, дүтэлэн ошоно.

— Гармажап Базарович гү?!.. Ерэ, гэртэ оро, саргаа, энэ гэһээр ошохобди. Яагааб? Муу байна гү?—гэһээр тэрэ хүн Дусиин гарһаа хүтэлөөд, гэртэ оруулба.—Субатай ябаһан аад, юундэ үмдөөгүйбши? А-яа! Хүхэ бөөрэ болотороо норошоош. Аяар эндэ хүрэтэр ябагаар ерээ аалши?—гэһээр, Гэрэл Соктоевич түргэхэнөөр түхеэржэ оробо. Аймагай больницада хонходожо, машина захиба. Бэлэн болошоод, машинын ерэхые хүлеэжэ байхадаа Гэрэл Соктоевич үүдэнэй хажуудахи һандали дээрэ шудхуулһан зумбараадал норошоод һууһан Дусиие хаража:

— Үгы, байза басаган, нойтон хүүртигээ тайлаад, энээниие үмдэ, дулаасахаш,—гээд үлгэсэдэ байһан хүбэнтэй хүүртиг абажа үгэнэ.—Ши Гармажап Базаровичые таниха аалши?—гэнэ.

— Таниxаб. Гармуужаантай нэгэ класста һурадагбди. Нүхэдбди.

— Нүхэдбди гэнэ гүш? Иимэ бороотой, харанхы һүни дунда эды холо гүйжэ ерэхэеэ айгаагүй аалши?

— Теэд Ташье баһал унтахаа байтараа ошохотнай ха юм,—гээд үлүү юумэ хэлэжэрхибэ аа гүб гэһэндэл, Дуся уруугаа харашана.

— Гармуужаанайшни абатай фронт дээрэ хамта ябаһан, зүһэмэг хилээмэнһээ эхилээд, бүхы үйдхар гашуудалаа, баяр жаргалаа хубаалдажа ябаһан хоёр гээшэбди.

— Гармуужаан бидэ хоёр...—гээд, Дуся гэнтэ абяагүй болошобо. Дусиин толгой соо бүхы юумэн булта һанагдаба: Гармуужаантай хамта түмэр түдэгэ, саарһа суглуулһаниинь, тоо бодолгоор Гармуужаанай туһалдагынь, мүнөөдэр ханын газетэ гаргахадаа арсалдажа, бэе бэедээ бага зэргэ сухалдаһаниинь. Харин эдэ бүгэдые һанажа байбашье, Дуся юуншье гэжэ харюусажа ядашоод байтараа, өөрөөшье мэдэнгүйгөөр:

— Гармуужаан бидэ хоёр нэгэ класста суг һурадагбди, пионернүүдбди,—гэжэ арайхан лэ дуулдахаар шэбэнэбэ.

— Пионернүүдбди... Бэрхэш, Дуся,—гээд Гэрэл Соктоевич энэ бишыханород басаганай толгойе эльбэн, бодолгото болошоод байжа байтараа, гэнтэ яаража:«Ябая, Дуся, машина ерээ,—гээд бишыхан хайрсагаа барижа, Дусиие хүтэлөөд, газаашаа гараба.

В. ЛУБСАНОВ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ…

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам редактора—32-74, отв секретаря—27-37, отделов: партийной жизни и экономики—47-59, пропаганды и местной информации—35-14, культуры и быта — 34-05, писем трудящихся и переводов—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия—37-32 Для междугородных переговоров—16.

Н 00805. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 315…